

Vlaams
Parlement

vergadering **C83**
zittingsjaar 2018-2019

Woordelijk Verslag

Commissievergadering

Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese
Aangelegenheden, Internationale Samenwerking,
Toerisme en Onroerend Erfgoed

van 29 januari 2019

INHOUD

VRAAG OM UITLEG van Tine Soens aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de situatie en de gezondheidstoestand van de Iraanse professor Ahmadreza Djalali – 523 (2018-2019)	3
VRAAG OM UITLEG van Tine Soens aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over vervolging van leden van lgbt-gemeenschap (lesbian, gay, bisexual, transgender) in Tsjetsjenië – 561 (2018-2019)	5
VRAAG OM UITLEG van Karim Van Overmeire aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de afspraken die werden gemaakt tussen de Vlaamse Regering en de regering van Noordrijn-Westfalen tijdens de regeringszitting van 18 januari 2019 – 602 (2018-2019)	9
VRAAG OM UITLEG van Karl Vanlouwe aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over het World Economic Forum in Davos – 605 (2018-2019)	18

VRAAG OM UITLEG van Tine Soens aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de situatie en de gezondheids-toestand van de Iraanse professor Ahmadreza Djalali – 523 (2018-2019)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: Mevrouw Soens heeft het woord.

Tine Soens (sp-a): Voorzitter, minister-president, collega's, ik stel deze vraag hier regelmatig, maar het blijft volgens mij en mijn fractie noodzakelijk om deze zaak onder de aandacht te brengen. Dokter Djalali zit ondertussen al bijna drie jaar vast in de gevangenis in Teheran, beschuldigd van spionage. Ik moet alles niet opnieuw uitleggen. Ik denk dat iedereen intussen heel goed weet wat er precies aan de hand is.

De medische situatie van dokter Djalali blijft achteruitgaan. Dat wordt voortdurend genegeerd door de Iraanse autoriteiten. We weten dat hij reeds 25 kilo verloren en zijn vrouw meldt dat hij nierproblemen heeft. We vermoeden dat de Iraanse autoriteiten op die manier te werk gaan om zo de doodstraf niet te moeten uitvoeren.

In De Standaard lasen we op 23 november 2018 dat dokter Djalali een spoedoperatie onderging wegens een ingeklemde liesbreuk. Tijdens zijn opname werd hij vastgeketend aan een bed, onmiddellijk na de operatie werd hij opnieuw overgebracht naar zijn cel.

Op mijn vraag van 24 oktober 2018 bevestigden alle Vlaamse fracties in deze commissie hun gedeelde zorg over de medische situatie van Djalali. Intussen hebben ook 121 Nobelprijswinnaars een brief geschreven waarin ze aandringen op het vrijlaten van de VUB-gastdocent. Er gebeurt dus wel wat. Er wordt blijvend druk uitgeoefend.

Minister-president, wat is de laatste stand van zaken van de situatie van dokter Djalali? Ik hoop uiteraard dat u met positief nieuws kunt komen.

Welke inspanningen levert de Vlaamse Regering momenteel om de vrijlating van dokter Djalali te bewerkstelligen?

Hebt u weet van initiatieven die op Europees of federaal niveau zullen worden genomen?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Collega Soens, bedankt. U bent een van de velen binnen en buiten het parlement die deze zaak van hoogst humanitair belang onder de aandacht houdt. Het is belangrijk dat we het lot van dokter Djalali onder de aandacht blijven brengen, daar waar het kan.

Ik heb helaas geen nieuwe informatie over zijn situatie, behalve de informatie die u ook hebt. Professor Djalali zit nog steeds in de gevangenis in Teheran. Er zijn geen tekenen dat de doodstraf uitgevoerd zal worden, wat meteen ook impliceert dat hij elke dag leeft met het imminente gevaar dat de doodstraf wel zal worden uitgevoerd en dat hij op een dag of een nacht uit zijn cel zal worden gehaald en geëxecuteerd. Je kunt je er alleen maar iets bij proberen voor te stellen dat het psychisch lijden enorm moet zijn bij iemand bij wie nu al meer dan twee jaar lang de doodstraf boven het hoofd hangt.

Bovendien is zijn fysieke toestand verslechterd. Hij is uiteindelijk kunnen worden behandeld buiten de gevangenis maar hij is onmiddellijk teruggebracht. Het hoeft

geen betoog dat dit verre van ideale omstandigheden zijn om een operatie, ook al is het geen zware ingreep, op die manier te ondergaan en op die manier aan een herstel te moeten beginnen.

Wij leveren op elk moment inspanningen. Iedere keer wanneer ik de kans krijg, waar dan ook, om het lot van Djalali aan te kaarten, doe ik dat. Deze maand nog had mijn kabinet contact met de ambassadeur van Iran om de zaak te bespreken. Ik zal de ambassadeur binnenkort ook nog persoonlijk spreken in de hoop dat er nieuws is. Tot nu toe hebben die gesprekken telkens hetzelfde opgeleverd: hij brengt telkens de boodschap maar heeft helaas geen verder nieuws. Het enige 'positieve' is dan dat de doodstraf intussen niet is uitgevoerd, maar – ik zei het al – wat meteen ook een zeer zware keerzijde heeft met betrekking tot het psychische lijden, niet alleen van hem, maar ook van zijn echtgenote en kinderen.

Op 28 februari is er in Brussel een wereldcongres over correspondentie met mensen die op 'death row' zitten. Ik subsidieer dit ook. Ik ga er zelf niet kunnen zijn maar mevrouw Djalali gaat er wel zijn, evenals veel familieleden van mensen die ter dood zijn veroordeeld. Het is een gelegenheid om het lot van Djalali onder de aandacht te brengen.

Hoge Vertegenwoordiger Mogherini volgt de zaak van nabij op en de Europese Unie kaart de zaak geregeld aan bij de Iraanse autoriteiten. Mevrouw Mogherini is daar verder heel discreet over, ik heb dan ook geen weet van concrete initiatieven. Ik weet wel dat de zaak hoog op haar agenda staat.

Ik heb ook geen weet van de initiatieven die op federaal niveau genomen werden. Recent heb ik in een paar diplomatieke contacten over de zaak gesproken, maar het is niet altijd mogelijk om daarover te communiceren. Het omgekeerde is vaak zelfs waar dat degenen die je aanspreekt, liever hebben dat je er geen ruchtbaarheid aan geeft.

De hoop blijft echter bestaan dat er door de inspanningen van velen en door veel mensen aan te spreken vroeg of laat een positief resultaat zal zijn.

De voorzitter: Mevrouw Soens heeft het woord.

Tine Soens (sp.a): Minister-president, ik dank u voor uw antwoord. Het is natuurlijk spijtig te horen dat de situatie van professor Djalali uitzichtloos blijft. Ik ben blij met de blijvende inspanningen, ook van de Vlaamse Regering en van de EU, om zijn zaak blijvend onder de aandacht te brengen en om zijn situatie op alle mogelijke momenten te bespreken. Ik hoop uiteraard dat dit snel resultaten mag opleveren, dat we binnenkort goed nieuws krijgen en dat hij zal worden vrijgelaten.

De wereldconferentie op 28 februari 2019 is misschien het moment om dit nog wat internationaler te maken. Ik weet dat er in Vlaanderen heel wat gebeurt voor professor Djalali en dat er ook op Europees vlak heel wat mensen mee bezig zijn, maar het lijkt me niet slecht dat internationaal nog eens extra onder de aandacht te brengen. Ik ben ook blij te horen dat u dit met de Vlaamse Regering financieel ondersteunt.

De voorzitter: De heer Hendrickx heeft het woord.

Marc Hendrickx (N-VA): Mevrouw Soens, het is een goede zaak dat u dit nog eens agendeert. Hoewel we er ons bewust van moeten zijn dat we hier een beperkte impact op hebben, moet het dossier van professor Djalali blijvend onder de aandacht worden gebracht.

Het dossier van de Brits-Iraanse professor Edalat toont aan dat het Iraans regime soms wel bezwijkt onder de internationale druk die wordt uitgeoefend. Professor

Edalat is in de kerstperiode vrijgelaten, na een acht maanden durende gevangenisstraf in een isoleercel. Zijn dossier vertoont gelijkenissen met het dossier van professor Djalali en toont aan dat de inspanningen die wij ons hier allen getroosten en die tot bij mevrouw Mogherini zijn geraakt hopelijk tot zijn vrijlating zouden kunnen leiden. Om die reden moeten we die inspanningen voortzetten.

Minister-president, ik dank uiteraard ook u voor uw volgehouden inspanningen ter zake.

De voorzitter: De heer Kennes heeft het woord.

Ward Kennes (CD&V): Minister-president, tot nu zijn er volgens mij niet veel hoopgevendende berichten over dit dossier geweest. Dit neemt niet weg dat het correct en goed is onze betrokkenheid vanuit Vlaanderen te blijven tonen en druk te laten voelen waar we maar kunnen. Ik weet de Vlaamse Regering en uzelf dit eendrachtig doen. U weet dat u op de steun van heel het Vlaams Parlement kunt rekenen. In die zin is het belangrijk dat we dit niet loslaten, ook al valt er weinig vooruitgang te melden.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Ik dank iedereen voor de gezamenlijke steun in verband met dit dossier. De zaak van de Brits-Iraanse professor is me bekend, maar elke zaak is natuurlijk anders. Het is uiteraard mijn bedoeling tijdens komende gesprekken op die zaak te wijzen. Iemand die van spionage werd beschuldigd, is uiteindelijk vrijgelaten. Ik wil hier nog aan toevoegen dat alle leden van het Vlaams Parlement uiteraard welkom zijn in Bozar op 28 februari 2019, de dag van die wereldconferentie.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Tine Soens aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over vervolging van leden van lgbt-gemeenschap (lesbian, gay, bisexual, transgender) in Tsjetsjenië – 561 (2018-2019)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: Mevrouw Soens heeft het woord.

Tine Soens (sp.a): Voorzitter, het is ondertussen meer dan een jaar geleden dat we in deze commissie hebben gesproken over de vervolging van leden van de lgbt-gemeenschap (lesbian, gay, bisexual en transgender) in Tsjetsjenië. Halverwege januari 2019 heeft de VRT naar aanleiding van de nieuwe berichten in de Novaya Gazeta, die ondertussen door Amnesty International zijn bevestigd, het onheilspellend bericht verstuurd dat holebi's er nog steeds worden opgepakt en gemarteld.

De internationale gemeenschap heeft Rusland onder druk gezet om Tsjetsjenië op het matje te roepen, maar blijkbaar heeft dat ons onterecht allemaal wat rust verschaft. De heer Bonny, een Vlaamse holebi-activist, heeft aan het Europees Interuniversitair Centrum voor Mensenrechten en Democratisering in Venetië de holebirechten onderzocht en heel wat getuigenissen en cijfers verzameld. Sinds december 2018 zijn al veertig homo's verdwenen en zijn minstens twee homo's aan de gevolgen van martelingen overleden. Dit gebeurt aan de deur van een unie die de mensenrechten hoog in het vaandel probeert te dragen.

Eerder is al door middel van de samenwerkingsovereenkomst met UNAIDS druk gezet op de voortgang van een onafhankelijk onderzoek. Er is ook een schrijven

gericht tot de Hoge Vertegenwoordiger voor Buitenlandse Zaken en Veiligheidsbeleid. Het recente rapport van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) maakt melding van de weerstand van de Russische overheid tegen een onafhankelijk onderzoek.

De OVSE beveelt haar lidstaten aan werk te maken van de bescherming van lgbti-vluchtelingen (lesbian, gay, bisexual, transgender en intersex) uit Tsjetsjenië door hen te voorzien van een veilig onderkomen, medische en psychologische bijstand en zelfs, indien nodig, van nieuwe identiteiten. Dit geeft ons de kans de gevolgen van deze grove schendingen van de mensenrechten een beetje te verzachten.

Minister-president, hoe staat het met het net vermeld onafhankelijk onderzoek naar de vervolging van leden van de lgbt-gemeenschap in Tsjetsjenië? Zijn de bevindingen bekend of, zo neen, wanneer worden die bevindingen verwacht? Hoe plant u te reageren op het nieuws van de blijvende onderdrukking, marteling en moord van leden van die gemeenschap? Op welke manieren zult u druk uitoefenen op de Tsjetsjeense en Russische overheden om deze mensenrechtenschendingen te stoppen? Kunt u de Federale Regering aansporen om werk te maken van een zogenaamde safe haven voor Tsjetsjeense vluchtelingen?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Voorzitter, de situatie in Tsjetsjenië is op dit vlak erg zorgwekkend. Het is de tweede keer op twee jaar tijd dat in Tsjetsjenië klopjachten op leden van de lgbt-gemeenschap zijn georganiseerd.

Bij de eerste golf van aanvallen, in 2017, werden meer dan honderd mensen ontvoerd, vastgehouden en gemarteld.

Bij de tweede golf, die begon in december 2018, zijn, zoals u zei, minstens twee personen doodgemarteld en werden er ongeveer veertig anderen vastgehouden en mishandeld.

De Russische autoriteiten hebben nog steeds geen onderzoek ingesteld naar de opsporing van de daders en de mogelijke vervolging van de daders, ook al hebben internationaal heel wat personen en instanties daar herhaaldelijk toe opgeroepen: Frederica Mogherini, het Europees Parlement, Human Rights Watch, de Raad van Europa.

Er zijn diverse rapporten van internationale organisaties die die mensenrechtenschendingen in Tsjetsjenië uitgebreid documenteren. U verwees zelf al naar het rapport van de OVSE. Er is ook een zeer confronterend rapport van onze goede collega de heer Piet De Bruyn voor de Parlementaire Vergadering van de Raad van Europa.

Het stuit iedereen met ook maar een greintje rechtsgevoel tegen de borst dat er voor dergelijke zware mensenrechtenschendingen straffeloosheid heerst. De Russische autoriteit moet niet alleen een onafhankelijk onderzoek naar de schuldigen instellen, maar moet ook de nodige maatregelen nemen om die schuldigen te vervolgen en voor de rechtbank te brengen.

Ik denk dat het de plicht is van elke overheid, dus ook van de Russische, om burgers van de Russische Federatie – waar Tsjetsjenië deel van uitmaakt – te beschermen. Het recht op integriteit, het recht op leven is het meest fundamentele recht.

Zoals u weet, beschikt Vlaanderen zelf over weinig middelen en instrumenten om mensenrechtenproblemen aan te kaarten. Voor ons is het fundamenteel dat dergelijke problemen via het multilaterale kader worden aangepakt. We steunen

uiteraard alle initiatieven die zijn genomen op Europees niveau, door Straatsburg, Human Rights Watch, de Raad van Europa en andere organisaties.

Ook op het niveau van de Verenigde Naties (VN) is de mensenrechtensituatie in Tsjetsjenië diverse keren aangekaart, onder meer in het kader van de Universal Periodic Review van de Mensenrechtenraad. In september 2018 moest Rusland daaraan deelnemen. Toen hebben verschillende landen Rusland aanbevolen om de rechten van de lgbt-gemeenschap in Tsjetsjenië te beschermen en ook om een onafhankelijk onderzoek in te stellen naar de aanvallen, naar die grove mensenrechtenschendingen.

Het VN-comité tegen foltering en enkele VN-experten hadden voordien al in dezelfde zin dringende maatregelen aanbevolen.

Het federale niveau heeft de aanbevelingen om werk te maken van een safe haven voor mensen die wegens hun geaardheid Tsjetsjenië ontvluchten verwelkomt. Dat is een van de aanbevelingen uit het OVSE-rapport. Ik ga ervan uit dat de federale collega's grondig zullen onderzoeken hoe zij aan die aanbevelingen gevolg kunnen geven. Ik neem ook aan dat als dergelijke mensen asiel aanvragen, de geëigende procedures worden gevolgd. Als je leven in gevaar is, dan lijkt me dat overal ter wereld nog altijd een reden tot asiel te zijn, iets wat een praktijk is sinds de middeleeuwen.

Ik heb nog geen contact gehad met de Russische ambassadeur, maar ik zal hem hierover aanspreken.

We kunnen bij de Verenigde Naties niets op de agenda plaatsen, dat is een puur federale aangelegenheid. Ik heb ook geen reden om eraan te twijfelen dat de federale minister van Buitenlandse Zaken daar geen werk van zou maken. We zijn nu ook lid van de Veiligheidsraad. België heeft die aanbevelingen van het rapport ook verwelkomt. Ik denk niet dat het nodig is dat ik de federale overheid moet aansporen om gevolg te geven aan die aanbevelingen of attent te zijn voor die situatie. Ik heb alle redenen om aan te nemen dat dit gebeurt.

De voorzitter: Mevrouw Soens heeft het woord.

Tine Soens (sp·a): Ik ben niet verbaasd dat er vanuit Rusland nog altijd geen onderzoek gebeurt. Door de staat van de mensenrechten daar, door de manier waarop holebi's in Rusland zelf worden aangepakt, heb ik er niet al te veel vertrouwen in dat er vanuit Rusland een onafhankelijk onderzoek zou gebeuren naar wat er in 2017 en nu ook heel recent is gebeurd.

In een vorige vraag hierover sprak u over ILGA-Europe en dat er voor deze organisatie projectmiddelen zouden zijn vanuit de Vlaamse overheid om een aantal projecten in Europa voor holebi's op te zetten. Geeft u nog altijd die projectmiddelen?

In een vorige vraag sprak u ook over UNAIDS. U zei nu ook dat u dat eerder multilateraal zou willen aanpakken. Welke mogelijkheden ziet u om via UNAIDS de specifieke problematiek in Tsjetsjenië onder de aandacht te brengen?

De voorzitter: De heer Van Overmeire heeft het woord.

Karim Van Overmeire (N-VA): Ik denk dat het heel terecht is dat mevrouw Soens een vraag stelt over de situatie in Tsjetsjenië en dat daar overduidelijk mensen door hun seksuele geaardheid een specifiek doelwit zijn.

Helaas is het zo dat het zelfs naar Russische normen in de deelrepubliek Tsjetsjenië bijzonder slecht gesteld is met de mensenrechten. Dat geldt niet

enkel voor mensen met een specifieke seksuele geaardheid, maar eigenlijk voor iedereen.

Tijdens de oorlog is Tsjetsjenië gedegenereerd tot een gebied waar 'warlords' het voor het zeggen hadden en hebben de Russen er één uitgekozen die sindsdien dat gebied regeert, maar waar ze – dat is mijn inschatting – nauwelijks vat op hebben. Ramzan Kadyrov is een kleurrijk figuur, die thuis een eigen dierentuin heeft met allerlei wilde beesten, die openlijk verklaart dat de vrouw de eigendom is van de man en dat als een vrouw zich misdraagt, de man het recht heeft om haar te vermoorden. "Enfin, als president kan ik dat niet goedkeuren, maar ik begrijp het wel". Dat soort taal hoor je over vrouwen. Hij heeft op de puinhopen van Grozny de grootste moskee van Europa gebouwd, met minaretten tot 62 meter. Elk element van de rechtsstaat is er weg. Zelfs de Russische troepen die er zich bevinden, blijven het liefst in hun kazernes om niet blootgesteld te worden aan het geweld van de bendes daar.

Als het van de Russische kant heel stil blijft, dan is het ook omdat Rusland gewoon geen impact heeft op dat gebied. Dat is geen vergoelijking, maar een poging tot analyse. Dat is geen vergoelijking, want als men claimt dat Tsjetsjenië een gebied is van Rusland, dan moet men ook proberen om de wetten en normen te doen handhaven over het hele grondgebied. Het is mijn inschatting dat Rusland elke controle over dat gebied verloren heeft. Dat blijkt trouwens ook uit de demografische cijfers. In de jaren 90 was 25 procent van de bevolking Russisch, ondertussen is dat nog maar 2 procent. Alle Russen zijn er dus weggetrokken, omdat het er voor iedereen onleefbaar is, tenzij men behoort tot een van de bendes – of moeten we spreken van stammen? Het zijn bijna tribale structuren die je daar vindt in die delen van de Kaukasus.

De opmerkingen zijn volledig terecht, maar ik ben zeer pessimistisch dat er enig concreet gevolg aan zal worden gegeven.

De voorzitter: De heer Kennes heeft het woord.

Ward Kennes (CD&V): Ik sluit me graag aan bij de vorige sprekers. Ik volg mevrouw Soens in de stelling dat elke vorm van discriminatie of vervolging als gevolg van seksuele geaardheid – het gaat hier in het bijzonder over de lgbt-gemeenschap – absoluut onaanvaardbaar is. De situatie in heel Rusland, maar meer nog in Tsjetsjenië, is op dat punt dramatisch slecht.

Ik volg ook de heer Van Overmeire dat de mensenrechtensituatie in het algemeen in Tsjetsjenië lamentabel is, dat er grote willekeur heerst en dat de macht op een tribale manier wordt uitgeoefend op een nietsontziende wrede wijze.

Wat kan daaraan gebeuren? Onze impact daarop is klein. Het klopt dat Moskou de omgeving niet helemaal onder controle heeft en probeert om via zo'n 'warlord' de macht te laten uitoefenen of de zaak onder controle te houden. Rusland heeft, als het gaat over discriminatie en respect voor de seksuele vrijheden en geaardheden, ook boter op het hoofd. De VN-Veiligheidsraad is een instrument waar we als België, meer dan vroeger, gebruik van kunnen maken, wetende echter dat landen zoals Rusland daar zwaar op wegen met onder andere vetorecht. Het is belangrijk dat dit op een of andere manier toch op de agenda van de VN-Veiligheidsraad komt. Ik weet niet of we daar vanuit Vlaanderen extra initiatief voor moeten nemen, want ik durf te hopen en ervan uit te gaan dat men dit op federaal niveau ook inziet en er het nodige voor doet.

In die zin vermeld ik nog even dat België ook lid is van de grote Equal Rights Coalition, waarin een veertigtal landen de verdediging van de lgbt-rechten tot hun agenda hebben gemaakt. Ik vind het belangrijk dat we op die lijn verder inzetten.

Ik hoop dat onder andere de VN-Veiligheidsraad, ondanks het gewicht van Rusland, ook dit punt kan behandelen.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Ik heb aan de commentaren en de analyses niets toe te voegen. Ze zijn heel correct en heel terecht. Wat ILGA-Europe betreft, moet ik dat nagaan. Ik denk dat het een eenmalig project was, maar ik zal het opzoeken en het u laten weten. Ik durf dit nu niet te beantwoorden.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Karim Van Overmeire aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de afspraken die werden gemaakt tussen de Vlaamse Regering en de regering van Noordrijn-Westfalen tijdens de regeringszitting van 18 januari 2019 – 602 (2018-2019)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: De heer van Overmeire heeft het woord.

Karim Van Overmeire (N-VA): Voorzitter, na Iran en Tsjetsjenië blijf ik iets dichterbij huis, namelijk in Noordrijn-Westfalen, een van de Duitse deelstaten. Zeker voor ons is dit veruit de belangrijkste Duitse deelstaat. Ze is niet alleen met 18 miljoen inwoners op het vlak van inwonersaantal de grootste Duitse deelstaat, met steden als Keulen en Düsseldorf en het Ruhrgebied, maar als mijn cijfers correct zijn, gaat een derde van de Vlaamse export naar Duitsland naar dat Noordrijn-Westfalen. Voor de Vlaamse economie, de export-import en de Vlaamse havens is dit een ongemeen belangrijke partner.

Het doet mij plezier dat de liefde van twee zijden komt, wat niet altijd het geval is wanneer Vlaanderen op zoek gaat naar buitenlandse partners. Als je kijkt naar de officiële website van Noordrijn-Westfalen, dan zie je dat een deel ervan in het Nederlands is. Je ziet ook dat de Landesregierung een heuse Benelux-strategie heeft ontwikkeld. Dat zijn allemaal tekenen dat men vanuit Düsseldorf geïnteresseerd is in de Lage Landen bij de zee en in Vlaanderen.

In 2015 was er een eerste ontmoeting tussen de Vlaamse Regering en de regering van Noordrijn-Westfalen. Ik heb u daar toen een schriftelijke vraag over gesteld, die u heel correct en uitvoerig hebt behandeld.

Op vrijdag 18 januari 2019 vond een tweede ontmoeting plaats tussen de Vlaamse Regering en de ministers van Noordrijn-Westfalen, onder leiding van minister-president Laschet. Op die vergadering zijn zeventien afspraken gemaakt. Als ik de persverslagen analyseer, dan is daar gesproken over de brexit en de gevolgen ervan, de uitwisseling van 'best practices' om zich voor te bereiden op die brexit, die trouwens precies binnen twee maanden al dan niet zal plaatsvinden – en het is heel erg dat we dat nu nog niet weten –, en de wens om op Europees niveau samen te werken om de relaties met het Verenigd Koninkrijk zo goed mogelijk te houden.

Daarnaast was er ook veel aandacht voor mobiliteit en chemie. Dat was ook in 2015 al het geval, met de trilaterale chemiestrategie die Vlaanderen, Noordrijn-Westfalen en Nederland onderling afsloten. Minister Ben Weyts sloot met zijn collega Hendrik Wüst ook een intentieverklaring af voor een samenwerking rond mobiliteit. Die verbinding tussen de Vlaamse havens en het Ruhrgebied is

natuurlijk ontzettend belangrijk. Als de economie blijft groeien, en alle verkeer gaat via de weg, dan krijg je gigantische mobiliteitsproblemen. We moeten dus op zoek naar alternatieven. Na de bijeenkomst werd er ook een Vlaamse Week aangekondigd, van 17 tot 24 maart. Maar op dit moment vind ik daar heel weinig van terug.

Ik heb een aantal vragen, die ons ook de gelegenheid geven om nader in te gaan op de samenwerking tussen Vlaanderen en Noordrijn-Westfalen, en bij uitbreiding Duitsland.

Minister-president, er werden zeventien afspraken gemaakt. Kunt u daar wat toelichting bij geven? Ik vraag niet om die alle zeventien heel uitvoerig en tot in detail te brengen, want het zijn er natuurlijk heel wat. Maar kunt u toch even schetsen wat we ons moeten voorstellen bij de zeventien gemaakte afspraken?

Waarover gaan die best practices rond de brexit? Kan men hiermee aan de slag, en wat hebben we daaruit geleerd? Hoe denken Vlaanderen en Noordrijn-Westfalen dat ze samen kunnen wegen op het Europese beleid? Kunt u daar straks misschien wat meer over zeggen? De kaart van Europa zal hertekend worden, zeker na de brexit.

Ik weet dat Vlaanderen een ambitieus buitenlands beleid heeft, en tracht te wegen op het Belgisch standpunt, en zelfs rechtstreeks op Europa probeert te wegen. Het is mijn ervaring dat de ambitie van de Duitse Länder om een autonoom buitenlands beleid te voeren, een stuk minder is. Alles gaat via Berlijn. Het is voor hen ook niet zo evident, want er zijn meer partners in de federatie. De verhoudingen liggen anders dan bij ons.

Bij de trilaterale chemiestrategie 2015 werden drie werkgroepen opgestart, onder Vlaams, Duits en Nederlands voorzitterschap. Is Nederland daar nog altijd bij betrokken? Wat is de timing, en wat is daar concreet uit voortgekomen?

Kunt u iets meer zeggen over de intentieverklaring rond mobiliteit? Kunt u verdere toelichting geven bij de organisatie en agenda van die Vlaamse Week?

Ik heb ook nog een vraag over de samenwerkingen met Nederland. Er wordt vergaderd, er worden goede voornemens gemaakt, er wordt een document ondertekend en er worden afspraken gemaakt. Maar op welke manier wordt dat verder opgevolgd, en wat komt daar concreet uit? Zijn er mensen die dat blijven opvolgen?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: U hebt terecht gewezen op de grote gemeenschappelijke belangen die we hebben. Die zijn grensoverschrijdend, ook al zijn we van elkaar gescheiden door een stukje Nederland dat niet tot Vlaanderen behoort. We zijn niet echt aanpalende burens, maar we hebben enorm veel gemeenschappelijk.

De handel is enorm belangrijk, net als de havens, de chemiecluster, de Benelux-samenwerking enzovoort. U hebt heel wat klemtonen gelegd die allemaal heel juist zijn. De liefde tussen de twee is behoorlijk, en zo was het ook destijds met Hannelore Kraft. Toen ik haar ging opzoeken in Düsseldorf, zei ze dat ze haar stoel niet zou verlaten tot de IJzeren Rijn er lag. Helaas, de kiezer in Noordrijn-Westfalen heeft er anders over beslist.

Ik moet zeggen dat ik een opvolger aangetroffen heb waarmee de liefde ook groot is: Armin Laschet. Ook hier heerst een zeer goed gevoel, en een gedrevenheid om samen te werken. Noordrijn-Westfalen is een bijkomende, geassocieerde

partner van de Benelux, omdat er ook voor hen belangrijke afspraken kunnen worden gemaakt.

We hebben inderdaad zeventien afspraken gemaakt. Ik zal u het protocol bezorgen, zodat iedereen het kan zien. Ik kan uiteraard niet elk onderdeel aflezen, maar ik kan wel zeggen dat ze een breed gamma van thema's afdekken. Het gaat over de brexit, over Interreg en het cohesiebeleid na 2020, over het integratiebeleid, over preventie versus gewelddadige radicalisering, over samenwerking op het gebied van taalonderwijs, en over een intentieverklaring over samenwerking op het vlak van mobiliteit en verkeer.

Verder gaat het over de spoorwegverbinding Antwerpen-Rijn-Ruhr of de 3RX, over burgerengagement, over digitalisering in de culturele sector, over de betekenis van het architectuurbeleid, over een lancering of herlancering van de werkgroep economische samenwerking, over de trilaterale chemiestrategie van Vlaanderen Nederland en Noordrijn-Westfalen, en over de landelijke ontwikkeling als strategie voor aanpassing aan de klimaatverandering. De zeventien afspraken gaan ten slotte ook over groene infrastructuur, over het gebruik van nieuwe technologieën in het gezondheidswezen of digitalisering in het gezondheidswezen, over het beleid inzake hernieuwbare energie, en over e-mobiliteit.

We zijn niet in detail getreden over de practices inzake de brexit. Ik heb hun ons Vlaams brexitactieplan bezorgd, en zij hebben ons gewezen op de brexit-afgevaardigde die ze hebben aangesteld. Die moet onder meer de contacten tussen ondernemingen ondersteunen. Ze hebben ook verwezen naar een recente brexitwet op nationaal vlak. Maar het eigenlijke overleg, waarbij de best practices uitgewisseld worden, gaat nu van start. Ik kom straks nog terug op de intensiteit en op de mate waarin dat gebeurt.

Vaststaat dat de economische schade van een harde brexit ook voor Noordrijn-Westfalen enorm zou zijn. Ze hebben een berekening laten maken. Ik heb het percentage niet bij. Ze komen niet aan 2,6 procent, wat voor Vlaanderen geldt als mogelijk verlies bij een harde brexit, maar het was ook een indrukwekkend bedrag, wat maakt dat het ook voor hen een topprioriteit is. Hun goederenstroom over en weer bedraagt 24 miljard euro. De onze is iets meer dan 43 miljard euro. We voeren voor bijna 28 miljard euro uit, en dan komt er nog de import bij. Ons handelsvolume is dus groter. Er zijn wel meer dan duizend Britse bedrijven gevestigd in Noordrijn-Westfalen. Er zijn historische banden die opnieuw zijn aangehaald omdat Noordrijn-Westfalen eigenlijk werd 'opgericht' door de Britse bezetter in 1946.

Lid- en deelstaten die hard getroffen zijn door de brexit, moeten gezamenlijk optreden. Er zijn ook afspraken gemaakt met de Europese Unie als het erop aankomt om ondersteunende maatregelen te krijgen.

Ik heb er tijdens de regeringszitting op gewezen dat Vlaanderen sterk op de EU gericht is en verder wil inzetten op nauwere samenwerking, onder meer inzake transport, energie en digitalisering. We willen de interne markt verdiepen omdat het volgens ons drie zaken zijn waarin de interne markt onvolkomen is. Het zijn voor hen drie punten die heel belangrijk zijn en dus vinden ze samenwerking aangewezen.

De precieze aanpak van die samenwerking moet nog worden uitgewerkt. Strategisch overleg wordt eerstdaags ingepland. Onze Algemeen Afgevaardigde gaat daar een grote rol in spelen. Hij had trouwens de gezamenlijke regeringszitting zeer goed voorbereid, evenals de Vlaamse week.

U hebt er terecht op gewezen dat zij natuurlijk geen verdragsrechtelijke bevoegdheid hebben en dat alles verloopt via het bondsniveau, via de speciale

constructie van de Bundesrat. Zij werken via een intermediair. Laschet heeft persoonlijk een grote invloed in Berlijn. We hebben dat kunnen vaststellen voor de IJzeren Rijn, waar nu beweging in komt. We hebben gemerkt dat het belangrijk is om op een aantal vlakken samen te werken. Ik heb de brexit al vernoemd, maar ook het meerjarig financieel kader is voor hen heel belangrijk. Ik hoef u niet te zeggen dat men in Duitsland ook volop inzet op Industrie 4.0, op de gezondheidszorg en eHealth'. De Benelux draagt zeker zijn bijzondere interesse weg. U weet dat wij zowel met Hauts-de-France als met Noordrijn-Westfalen mogelijkheden van samenwerking hebben, gelet op de aanpassing van het Benelux-verdrag dat we hebben afgesloten in de eerste periode dat ik minister van Buitenlandse Zaken was.

Het is de bedoeling om uitvoering te geven aan alle fiches. U wijst er terecht op dat er vaak overeenkomsten worden gesloten die een beetje of helemaal dode letter blijven. Het is zaak om ze echt in te vullen. Wij zullen in Vlaanderen interkabinettenwerkgroepen houden over de stand van zaken, uiteraard ook met het oog op de voorbereiding van de Vlaamse Week, die cultureel is maar ook sterk inhoudelijk.

Ze hebben ook een vertegenwoordiging in Brussel. We hebben afgesproken dat er overleg zal zijn tussen onze Permanente Vertegenwoordiging in Brussel en hun Permanente Vertegenwoordiging, wat we trouwens ook doen met Nederland. Het is belangrijk om uitwisseling te hebben en afstemming te hebben waar mogelijk.

De trilaterale chemiestrategie Noordrijn-Westfalen-Vlaanderen-Nederland werd in september 2017 aangenomen. Er wordt onder meer gewerkt met een 'steering committee', waarin ook Nederland vertegenwoordigd is. Er zijn vier werkgroepen. Eén gaat over de pijpleidingen. U weet dat het een fysieke cluster is met een groot pijpleidingennetwerk, wat voor de cluster van Antwerpen alleen al een enorm voordeel biedt. Antwerpen is de tweede grootste na Houston, maar we zijn onderling veel meer verbonden. De interconnectiviteit is immens. Houston is veel groter, maar veel meer verspreid. In Antwerpen is het een dens netwerk van pijpleidingen, waardoor heel veel toegevoegde waarde ontstaat.

De tweede werkgroep gaat over innovatie. De derde over infrastructuur en de vierde over energie en de 'feedstocks' voor energie, zeer belangrijk voor de chemie.

Verder is er ook regelmatig overleg tussen de betrokken topambtenaren gepland. In het kader van de Vlaamse Week in Noordrijn-Westfalen, van 17 tot 24 maart, staat ook een expertenoverleg over pijpleidingen tussen de drie partners op de agenda.

Het spreekt voor zich dat de gezamenlijke implementatie van de trilaterale strategie ons internationaal op de wereldschaal een sterke meerwaarde kan bieden en onze concurrentiekracht kan verbeteren.

In 2017 was er een highlevelbijeenkomst in Noordrijn-Westfalen. In 2019 komt er een in Brussel waarvoor collega Muyters de voorbereidingen zal treffen.

Uiteraard is het grensoverschrijdend bijzonder belangrijk. Er zijn de havens. Vandaar dat we Noordrijn-Westfalen meekrijgen in de discussie over de IJzeren Rijn: hun havens zijn Antwerpen en Zeebrugge, niet Hamburg. Het is binnen de Bondsrepubliek een discussiepunt. Ze hebben hun spoorwegenstrategie. Het is evident dat ze, wat havens betreft, volop inzetten op Hamburg, hun grootste haven. Maar Noordrijn-Westfalen, een heel belangrijke economische speler, is nu eenmaal gericht op Antwerpen. Het is hun poort op de Noordzee en op de wereld. Voor hen is dat van heel groot belang. Er zijn ook een aantal bedrijven uit Noordrijn-Westfalen in Antwerpen gevestigd. Dit is een heel belangrijk element van

samenwerking. Voor hen zijn het de ZARA-havens (Zeebrugge, Antwerpen, Rotterdam en Amsterdam), maar Antwerpen is voor hen duidelijk de grootste poort. De grensoverschrijdende corridors zijn voor hen ook een heel belangrijk thema.

De gemeenschappelijke belangen binnen het Bundesverkehrswegeplan zijn voor hen een topic. U weet dat er problemen zijn geweest met de bevaarbaarheid van de Rijn of de belaadbaarheid van de boten door de lage waterstand. Er is de 3RX en er zijn diverse andere projecten waar we belang bij hebben.

We gaan ook gezamenlijk lobbyen om EU-steun te krijgen voor dat immense grensoverschrijdende project. Ik verwijs naar Compiègne-Cambrai, waar de Fransen enorme steun krijgen van de Europese Unie om het kanaal van 100 kilometer voor de Seine-Scheldeverbinding te maken. Ik denk dat wij met recht en reden kunnen zeggen dat de IJzeren Rijn van uitzonderlijk groot belang is. Het heeft ook heel veel mobiliteitsvoordelen. Vrachtwagens van de weg halen, heeft ook milieuvoordelen.

De macrostructuur is niet zomaar theoretisch. Er is een intense verwevenheid, ook inzake onderzoek en ontwikkeling (O&O). De intentie is om samen te werken in het kader van Horizon 2020. Vanaf 2020 heet dat gewoon Horizon Europa. De Europese subsidies om samen te werken zijn er en zullen ook blijven.

Ik heb een zeer enthousiaste en gemotiveerde minister van Economische Zaken en Innovatie ontmoet, professor Pinkwart. Hij stond er heel erg voor open om op het vlak van O&O samen te werken. Voor hem is Industrie 4.0 een belangrijk thema. Europa heeft een kolossale achterstand op het vlak van artificiële intelligentie, China heeft een immense voorsprong, Canada evenzeer. Minister Muyters investeert er nu ook in, maar ik denk dat we moeten samenwerken omdat het zoveel kapitaal en middelen vergt. Op dat vlak waren er onmiddellijk gemeenschappelijke punten en intenties om krachten te bundelen en tot samenwerking te komen.

De Vlaamse week zal plaatsvinden van 17 tot 24 maart 2019. Ik kan het niet van buiten zeggen, maar volgens mij zijn alle Vlaamse ministers hierbij betrokken. Ik open die week op 17 maart 2019, samen met minister-president Laschet. Er is een openingsconcert en een receptie in Aken. Vanaf maandag 18 maart 2019 zijn er dan inhoudelijke workshops en seminars.

Het begint op 18 maart 2019 met twee workshops over energie en toerisme. Hierbij zal er aandacht worden gegeven aan het Bruegeljaar en aan Visit Flanders. Ik zal de leden van de commissie het volledig programma bezorgen. Diezelfde dag komt ook mobiliteit aan bod. Op 19 maart 2019 zijn er workshops over onderwijs, duaal leren, taalonderricht en ervaringsuitwisseling door middel van bezoeken aan scholen en bedrijven. Er is de viering van honderd jaar neerlandistiek aan de Universiteit van Keulen, met een academische zitting en een literaire avond met Annelies Verbeke, Charlotte Van den Broek en Els Snick. Op 20 maart 2019 komt het thema gezondheidszorg aan bod. Het gaat dan om de persoonsvolgende financiering, de Vlaamse Sociale Bescherming en de problematiek van de zorgverstrekkers. Op 21 maart 2019 volgen integratie en diversiteit in Noordrijn-Westfalen en bij ons, alsook de preventie van gewelddadige radicalisering. Er zal een samenwerkingsovereenkomst worden gesloten en ondertekend. Ook de plattelandsontwikkeling en de culturele diversiteit komen dan aan bod. Op 22 maart 2019 gaat het om chemie, economie, digitalisering in de kunst en architectuur. Op 23 maart 2019 gaan we naar Cyclingworld Düsseldorf, waar kunstwerken over het wielrennen zullen worden getoond. Op 24 maart 2019 is er, in samenwerking met het Beethoven-Haus, een slotconcert in Bonn.

Er worden nog een aantal zaken voorbereid, waaronder een persconferentie voor de vernissage. Alles is goed uitgewerkt en ik wil onze vertegenwoordiger, de heer Haverbeke, een pluim geven. Hij heeft uitstekend werk geleverd.

Ook onze gezamenlijke regeringszitting was zeer intens en goed voorbereid. Er waren telkens aparte inleiders. De ministers leidden in en hierop volgden woord en wederwoord. Het waren open discussies en naar mijn aanvoelen was het een heel goede gezamenlijke regeringszitting. Ik zal in elk geval de leden van deze commissie nog het programma van de Vlaamse week bezorgen.

Ik denk dat ik de vraag over het verder aanhalen van de contacten al in hoofdzaak heb beantwoord. We moeten nu op elk van die zeventien domeinen aan het werk. Er komt een interkabinettenwerkgroep (IKW). Onze ambtenaren moeten samenwerken en we moeten op ministerieel niveau of met de kabinetten voortwerken. Ik denk dat die Vlaamse week al een eerste heel concrete invulling vormt. We zien dat er samenwerking is. Het programma is gevuld en heeft betrekking op de beleidsdomeinen die ertoe doen. We kunnen een meerwaarde uit die samenwerking halen. Het gaat niet om beleefdheidsbezoeken, maar om een intense samenwerking.

In mijn dankbrief aan minister-president Laschet en zijn ploeg zal ik voorstellen om in 2021 opnieuw een gezamenlijke regeringszitting te houden. Het lijkt me nuttig een tweejaarlijks tempo aan te houden, zodat we tussendoor voldoende body hebben om dit verder op te volgen, om hier uitwerking aan te geven en om nieuwe ideeën aan bod te laten komen.

De voorzitter: De heer Van Overmeire heeft het woord.

Karim Van Overmeire (N-VA): Minister-president, ik dank u voor uw uitvoerig antwoord op de vele vragen die ik heb gesteld. Als ik die antwoorden hoor, ben ik natuurlijk geneigd op elk punt dieper in te gaan, maar wil niet heel de namiddag hypothekeren met enkel dit onderwerp. Ik vind evenwel dat we hier dicht bij de essentie van het Vlaams buitenlands beleid komen. Dat beleid moet natuurlijk een blik op de wereld hebben. Indien er elders zaken moeten worden bekeken of aangeklaagd, moeten we dat zeker doen, maar het buitenlands beleid begint natuurlijk altijd in de eerste plaats bij de naaste burens. Ik denk dat dit Nederland en zeker Duitsland zijn. Het is een goede zaak dat we hier even stilstaan bij onze relaties met Noordrijn-Westfalen en, bij uitbreiding, met de rest van Duitsland.

Minister-president, ik zal de documenten die u zult overmaken met plezier bekijken. We zien dan wel of we hier nog verder op moeten terugkomen. Ik heb echter toch al een paar zaken opgeschreven.

Wat de samenwerking inzake taal betreft, zie ik in de strategienota met betrekking tot Noordrijn-Westfalen dat de Duitsers zich ook zorgen maken. Dat is misschien te sterk uitgedrukt, maar ze merken wel dat de kennis van het Duits in de Lage Landen, ook in Nederland, erop achteruitgaat. Dat is natuurlijk niet zo goed in een situatie waarin Duitsland onze belangrijkste handelspartner is. In de praktijk zullen mensen zich met Engels behelpen, maar het is volgens mij toch een vooruitgang indien iemand de taal van zijn eerste handelspartner spreekt. We moeten eens nader bekijken welke plaats Duits in het onderwijs kan krijgen, maar dat lijkt me meer iets voor de minister van Onderwijs.

Wat de samenwerking tussen de Benelux en Noordrijn-Westfalen betreft, dateert de politieke verklaring ondertussen al van 2008. Ongeveer tien jaar geleden is verklaard dat de Benelux eens over de grenzen zal kijken. Ik heb er weinig zicht op hoe concreet dat ondertussen is geworden. Zijn er na die politieke verklaring nog veel zaken op het terrein veranderd?

Wat de EU na de brexit betreft, zien we dat er heel wat zaken bewegen. Vorige week is de Frans-Duitse as nog eens bevestigd, met alle kanttekeningen die we kunnen maken over de vraag of dit al dan niet meer diepgang moet krijgen. Het moment is er echter.

We zien tevens het hanzeninitiatief. Nederland, dat als trekker fungeert, vormt een beetje front met de drie Baltische staten, de drie Scandinavische staten en Ierland. Ze hebben een specifieke visie op de EU, wat een goede zaak is, maar ik merk dat België of Vlaanderen hier niet bij worden betrokken. Als Nederland, onze eerste partner, in de EU een dergelijk initiatief neemt en wij, naar ik vermoed, niet zijn uitgenodigd, schort er iets. Die hanzenlanden zetten zich af tegen wat ze wat denigrerend de 'Club Med' noemen, de landen uit het zuiden die budgettair wat minder strikt in de leer zijn.

We zien dat er zaken bewegen in de post-brexite-EU. Het is natuurlijk belangrijk dat Vlaanderen daarin zijn plaats vindt en Duitsland is voor ons natuurlijk een belangrijke partner.

Minister-president, ik wil deze namiddag zeker niet monopoliseren, maar ik heb nog een laatste opmerking. Ik heb, bijna in de marge van het bezoek aan Noordrijn-Westfalen, ontdekt dat de Vlaamse Regering ook de Strategienota Duitsland heeft goedgekeurd. Het is geen verwijt, maar in het verleden hebben dergelijke documenten in een commissie als deze wel wat meer aandacht gekregen. We namen toen de tijd om dat samen te bespreken. Niets zegt dat we dat niet alsnog kunnen doen, maar dit is bijna tussen de plooiën van het bezoek aan Noordrijn-Westfalen gevallen. Ik heb ineens ontdekt dat er nog een strategienota is.

Die strategienota's vind ik op zich een heel goed instrument, omdat je dan een kader hebt, zeker als je met verschillende ministers op verschillende terreinen bezig bent. Misschien moeten we eens bekijken of we daarop in de commissie op een ander moment kunnen terugkomen. Ik vond het toch ook belangrijk om dat hier even te vermelden.

De voorzitter: De heer Kennes heeft het woord.

Ward Kennes (CD&V): Ik denk dat het wel terecht is dat we wat langer bij deze thematiek blijven stilstaan, omdat Duitsland voor ons een heel belangrijke buur is.

Na Russisch is Duits de meest gesproken moedertaal in Europa. De taal wordt in ons onderwijs ook onderwezen, maar ik denk dat de kennis wat achteruitgaat. Er zijn heel veel goede redenen, culturele, historische, economische en politieke redenen, om het Duits als taal in Vlaanderen voldoende ruimte te geven en de kennis daarvan te promoten, naast natuurlijk heel veel andere talen, maar ik denk dat dit over het Duits zeker mag en moet worden gezegd.

De belangen voor de driehoek Nederland-Vlaanderen-Duitsland, en dan specifiek voor de deelstaten die aan onze gebieden grenzen, zijn gigantisch. Als je op de kaart van Europa zoekt waar het economische zwaartepunt ligt en dan met concentrische cirkels werkt, dan is dit toch wel het hart van de economische motor in Europa. Parijs en Londen zitten daar heel dicht bij, maar wij zitten echt wel in de kern. Als je dan Noordrijn-Westfalen meeneemt, voel je pas hoe belangrijk we eigenlijk zijn, ook op wereldvlak. Dat is echt cruciaal. In die zin is het goed dat de Vlaamse Regering daar ook voldoende in investeert. Als men zegt dat men tweejaarlijks zo'n gezamenlijke regeringszitting houdt, dan is dat een goede politieke keuze. Je moet tussendoor natuurlijk ambtelijk heel veel uitvoeren, maar je moet ook politiek de vinger aan de pols houden. Je moet blijven sturen. Dat lijkt me een verstandig thema, zoals we dat ook met Nederland doen.

Een aantal dossiers zullen altijd en waarschijnlijk nog lang terugkeren. De IJzeren Rijn of 3RX is al een thema sinds ik me interesseer voor politiek, ook lang voor ik een mandaat had, dat regelmatig terugkwam in conferenties of brochures die ik las. Dat thema gaat al veel jaren mee. We brengen het ook geregeld in het Benelux-parlement en in bilaterale contacten tussen CDA en CD&V ter sprake.

Ik heb begrepen dat er nu ook vanuit Duitsland een wil is om aan de kar te trekken. Dat zal Nederland misschien ook meer overtuigen. Ik hoop in elk geval dat dat dossier niet wordt losgelaten. Er zijn in het buitenlands beleid heel vaak dossiers waarin vaak heel veel jaren op de nagel moet worden geklopt om vooruitgang te maken, soms inzake mensenrechten, soms inzake infrastructuur.

Het is heel goed dat we het belang van onze havens benadrukken. Het is niet omdat er andere Duitse havens zijn, dat dat voor Noordrijn-Westfalen cruciaal of doorslaggevend zou zijn. Zij zoeken ook naar de kortste, beste en snelste verbindingswegen. Als je al aan de Noordzee bent, moet je niet meer aan de Oostzee vertrekken. Dat zijn, als je dat wat ruimer bekijkt, logische keuzes. We hebben er alle belang bij om goed samen te werken.

Ik wil ook nog pleiten om dat samen met Nederland te bekijken. Nederland zet ook heel sterk in op die contacten met Duitsland. Zij voeren voor 35 miljard euro uit naar die regio. Dat gaat over gigantische economische belangen. Het is heel begrijpelijk dat zij dat doen. Ik denk dat wij ons het best ook in een gezamenlijke dynamiek inschrijven waarbij onze havens en bedrijven hun deel van de koek krijgen, waarbij onze infrastructuur op de agenda komt. Wij kunnen er beter van worden, maar ook de andere partners spelen daarin een belangrijke rol.

Ik wil afsluiten met het belang van de trilaterale chemiestrategie te onderstrepen. Die is cruciaal voor onze Antwerpse haven en heel wat bedrijven achter die haven. Tussen Antwerpen en het Ruhrgebied zijn er in Nederlands-Limburg, maar ook bij ons echte clusters waar de chemie op wereldniveau onderzoek doet en produceert. Het is ook heel belangrijk om dat samen te doen.

Wanneer we met gezamenlijke missies in het buitenland komen, zoals we ook al in het verleden hebben gedaan, is het belangrijk dat we die chemiepoot, die chemiesterke samen in de markt zetten, dat we goed samenwerken en samen een strategie uitwerken. Dat zijn keuzes die absoluut over de legislatuur en over de partijen heen ondersteuning verdienen, omdat ze voor ons Vlaams economisch weefsel van zeer groot belang zijn.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Ik denk dat het van uitzonderlijk belang is we de IJzeren Rijn, de 3RX, kunnen realiseren. We hebben er nog nooit zo goed voorgestaan. Sinds ik aan politiek doe, is dit thema aan de orde. Iedereen was het erover eens dat dit moest gebeuren. Bij mijn allereerste bezoek aan Düsseldorf kreeg ik te horen dat daar ooit een minister, bevoegd voor de mobiliteit, naartoe was gegaan om te zeggen dat dit voor België absoluut geen prioriteit was en dat België daar niet aan meewerkte. We staan nu op een punt waarbij we de vijf actoren kunnen meekrijgen.

U weet dat we een studie hebben laten uitvoeren om tot de beste trajectkeuze te komen. Dat is niet het historisch tracé, en dat is een eerste complicatie. We hebben het ongelooflijke geluk dat achtereenvolgend zowel Hannelore Kraft als Armin Laschet, de ministers-presidenten van Noordrijn-Westfalen, toch wel de zwaarstwegende deelstaat in Duitsland, hier enorme voorstander van zijn. Minister-president Laschet is een zwaargewicht. Bovendien hebben we het geluk dat Xavier Bertrand president van Hauts-de-France is en heel veel invloed heeft in Parijs. Hij heeft kunnen forceren dat we tot een akkoord zijn gekomen over die resterende 100 kilometer voor de Seine-Scheldeverbinding die Antwerpen met Parijs zal verbinden. In het kader van de buitenlandse betrekkingen is het ook belangrijk dat we ter gelegenheid van het bezoek van president Emmanuel Macron ook vlot het Grensleieverdrag hebben getekend. We zijn dus aan beide kanten actief.

Ik neem aan dit zich op federaal vlak nooit meer zal voordoen en dat België zich wél 100 procent achter die grensoverschrijdende verbinding schaart.

Er zijn twee pijnpunten. In Duitsland ligt de klemtoon op Hamburg. Het was daar dus zaak om de bondsregering mee te krijgen. Ik denk dat minister-president Laschet daar nu in geslaagd is omdat het in het grote spoorwegenplan, de grote spoorwegenstrategie van Duitsland is opgenomen. Het tweede pijnpunt ligt in Nederland. Rotterdam is een concullega en kijkt daar anders tegen aan dan Zeeuws-Vlaanderen, Noord-Brabant en Nederlands-Limburg. Maar die laatste hebben drie sterke commissarissen van de Koning, die heel veel invloed hebben in Den Haag. Ik heb hier met Nederland herhaaldelijk over gesproken. Toen ik minister-president werd, was mijn allereerste bezoek aan Mark Rutte, en dat had onder andere dit thema. Het engagement om daar werk van te maken, is duidelijk, maar tot nu toe kamperen de Nederlanders op het historisch tracé dat volgens het verdrag van 1839 werd vastgelegd. Dat historisch tracé kan echter gewoon niet meer. Ze hebben dat in Noordrijn-Westfalen uitgebouwd, het is omgeven door dorpen en steden. Het is daarnaast ook niet als beste tracé uit de studie gekomen. We moeten er dus voor zorgen – en ik onderschrijf ook zeker de continuïteit – dat er voldoende body voor Nederland in zit. Zeeuws-Vlaanderen wil ook van dit tracé kunnen gebruikmaken en er met Zeeland Seaports op aansluiten. Dat geldt ook voor Noord-Brabant en Nederlands-Limburg voor het personenvervoer. Ze vragen een betere verbinding met Düsseldorf.

Ik denk dat je tot een totaalpakket moet komen. Het grootste deel van het traject loopt over Nederland, en zij zeggen dat het voordeel vooral voor Antwerpen en Noordrijn-Westfalen is. We moeten daar alle begrip voor opbrengen. Ik hoop echt dat we daarin tot een doorbraak zullen komen. Het gesternte is echter nooit zo goed geweest na al het voorbereidende werk. We moeten ook proberen om daar Europese steun voor te krijgen. Het is een trans-Europeesnetwerk-verhaal.

Ik wil ook iets zeggen over de taalkennis. We hebben die uiteraard aangepakt. We zien met lede ogen dat de kennis van het Duits in Vlaanderen achteruitgaat. Er wordt nog op heel veel plaatsen in Noordrijn-Westfalen en in de rest van Duitsland Nederlands gedoceerd en gevolgd. Als ik de Duitse ambassadeur op bezoek krijg, doet hij zijn beklag dat het Duits in Vlaanderen achteruitgaat. Als ik de Franse ambassadrice op bezoek krijg, doet zij haar beklag dat het Frans achteruitgaat.

We moeten daar echt werk van maken. De ooit zo geroemde veeltaligheid gaat achterruit. Ik spreek nog niet van de algemene culturele en maatschappelijke voordelen die men daaruit haalt, maar ook economisch snijdt dit in onze vingers. Ook daar hebben we afgesproken dat de onderwijsministers zich daarover zullen buigen, ook in het kader van de Vlaamse Week, om te zien of er een actieprogramma kan worden opgezet om ervoor te zorgen dat er meer scholieren zijn die Duits leren en omgekeerd, bij hen, dat mensen worden aangespoord om Nederlands te leren. Dat is een thema dat er zeer zeker bij hoort. Ik hoop dat er effectief resultaat uit komt. In het secundair onderwijs, wat mij betreft zo vroeg mogelijk, moet men starten met een tweede taal, waarna men dan een derde en een vierde taal kan leren. Dit is ooit een sterke troef geweest van Vlaanderen, maar we zien die troeven toch wel achteruitgaan.

Rik Daems (Open Vld): Minister-president, misschien kunnen we tijdens een volgende commissievergadering terugkomen op die meertaligheid. Het is ook een zaak die mij na aan het hart ligt. Zoals u weet, gaat een van mijn dochters naar een immersieschool en krijgt ze les in twee talen, het Nederlands en het Frans. Ze krijgt aardrijkskunde en geschiedenis in het Frans en wiskunde en andere vakken in het Nederlands. Dat heet immersie. Voor alle duidelijkheid, het heeft ook zijn nadelen. Er zijn niet alleen voordelen.

Minister-president Geert Bourgeois: Ik heb een rapport gezien van het Franstalig onderwijs waaruit blijkt dat er ook nadelen aan verbonden zijn.

Rik Daems (Open Vld): Het heeft zeker niet alleen voordelen.

Minister-president Geert Bourgeois: Ze kennen blijkbaar het vak minder, maar de taal beter.

Er zijn ook andere technieken. Ik vind dat je zo vroeg mogelijk moet beginnen met het aanleren van een tweede taal. We hebben de mogelijkheid nu vervroegd. Ik hoop dat het onderwijs daarop ingaat, maar dan bots je op het punt dat een derde van de onderwijzers – als ik het goed heb – zegt geen Frans te durven geven. Ik kan dan wel zeggen dat ze vanaf het derde leerjaar moeten beginnen – en wat mij betreft vanaf het eerste –, maar je moet natuurlijk onderwijzers hebben die dat durven te doen. We hebben veel werk op dat vlak.

Rik Daems (Open Vld): Ik gaf het maar als voorbeeld.

Een van de redenen waarom veel jongeren in onze tijd goed Engels spraken, beter dan nu, is omdat wij onze televisieseries en films altijd in originele versie uitzenden met ondertitels. Dat is een van de grootste educatieve instrumenten gebleken. In Duitsland wordt alles naar het Duits vertaald en in Frankrijk naar het Frans. Je hoort daar John Wayne en anderen allemaal met dezelfde stem. Dat is nogal raar. Maar dat is een ander verhaal.

Minister-president Geert Bourgeois: Ook de expats leren op die manier Nederlands. Ze zijn daar gek van. Ze kijken naar de Vlaamse televisie. Ze volgen het programma in het Engels, maar zien het Nederlands verschijnen. Dat is een zeer goede manier om Nederlands te leren.

De voorzitter: Ondertussen is het twitterengels geworden.

De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Karl Vanlouwe aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over het World Economic Forum in Davos – 605 (2018-2019)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: De heer Vanlouwe heeft het woord.

Karl Vanlouwe (N-VA): Minister-president, misschien stel ik deze vraag heel snel, want vorige week was u nog op het World Economic Forum dat jaarlijks bijeenkomt in het Zwitserse dorpje Davos, met ongeveer 2500 gasten. Er zijn niet alleen politici, maar ook CEO's van belangrijke ondernemingen, academici, intellectuelen en journalisten. De Zweedse jonge klimaatactiviste was daar ook. Vlaanderen dat lid is van het World Economic Forum sinds 1993, wordt daar ook vertegenwoordigd. Dit jaar, net zoals de voorbije jaren, was dat door uzelf, de minister-president.

In het licht van uw aanwezigheid maakte u ongeveer twee weken geleden de cijfers bekend van de buitenlandse investeringen in Vlaanderen. Vorig jaar liepen die op tot 4,42 miljard euro. Als ik het goed voorheb, was dit in 2017 ongeveer 2,08 miljard euro. Dat komt maar liefst overeen met 234 projecten, voornamelijk van investeerders uit de Verenigde Staten, Nederland en Frankrijk. Dit zou hebben geleid, zoals u bekendmaakte in uw persbericht, tot bijkomend 5339 jobs in Vlaanderen, en dit op een jaar tijd.

Minister-president, naar aanleiding van uw bezoek aan Davos heb ik enkele concrete vragen. Ik heb gezien dat u daar was met mevrouw Tillekaerts van Flanders Investment & Trade (FIT) en dat u werd begeleid door belangrijke bedrijfsleiders, CEO's, van Vlaamse ondernemingen. Op welke manier heeft Vlaanderen zich voorbereid om maximaal succes te hebben en terug te komen met contracten? Ik neem aan dat het voornamelijk gaat over contacten.

Welke concrete verwachtingen had u met betrekking tot deze bijeenkomst van het World Economic Forum?

Kunt u toelichting geven bij de delegatie vanuit Vlaanderen? Er was ook een Belgische delegatie. Premier Michel was er met enkele federale ministers. Kunt u duiding geven bij de contacten die u hebt gelegd? Wat stond er op het programma van de verschillende Vlaamse vertegenwoordigers aanwezig in Davos?

Het is misschien snel om te vragen wat de evaluatie is van dit World Economic Forum, maar kunt u toelichting geven bij hoe het vorig jaar is verlopen? Wat waren de resultaten? Wat is uw evaluatie van de deelname aan het World Economic Forum in 2018? Kunt u ook een directe of indirecte link leggen tussen de contacten die u in Davos hebt gelegd vorig jaar of de jaren daarvoor en de buitenlandse investeringen van de voorbije jaren waarover u hebt gecommuniceerd?

Ik stel deze vragen misschien heel snel, maar ik vind het dermate belangrijk. Dit is ook heel uitvoerig in de media aan bod gekomen, zowel op televisie als in de kranten. Het is ook enorm belangrijk voor Vlaanderen. Meer investeringen in onze regio en in onze havens zijn goed voor onze welvaart en voor private jobcreatie. Daarom vond ik het van belang om kort op de bal te spelen.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Mijnheer Vanlouwe, de voorbereiding van Davos is eigenlijk een continu werk. We zijn daar het hele jaar mee bezig. U kunt eigenlijk zeggen dat in september van het jaar Y de deelname van januari Y+1 voorbereid wordt. Het is een continu aandachtspunt. We screenen de mensen die inschrijven. Vanaf oktober komen de eerste inschrijvingen binnen van de bedrijven die deelnemen aan Davos. Die worden dan gescreend en aangeschreven. Er komen dan nieuwe in november en december. Dat leidt ertoe dat wij elk jaar een interessant aantal ontmoetingen hebben, en wat mij betreft jaar na jaar interessanter.

Het Departement Buitenlandse Zaken staat in voor de algemene coördinatie en voor het aanschrijven van de mensen die ik wil zien in een bilateraal onderhoud. Flanders Investment & Trade bereidt de gesprekken voor met de bedrijfsleiders en Buitenlandse Zaken de algemene maatschappelijke gesprekken. Met de terugkoppeling van Davos kan zowel FIT als Buitenlandse Zaken het hele jaar door aan de slag, zeker met het oog op het aantrekken van nieuwe investeringen. Straks geef ik daar nog meer uitleg over. Ik heb dat ook al gedaan in de media.

Mijn agenda is altijd heel goed gevuld: we voeren voortdurend bilaterale gesprekken van een halfuur. De focus ligt echt op het ontmoeten van internationale bedrijfsleiders, die ik daar met een relatief kleine inspanning kan ontmoeten, binnen een beperkte tijdsruimte. Dit zijn niet de CEO's van multinationals met vestingen in Vlaanderen, maar CEO's van bedrijven wereldwijd: India, Japan, Duitsland, de VS, Canada, enzovoort. Je kunt die mensen anders nooit op zo'n korte tijd ontmoeten, zelfs niet binnen de periode van een jaar. De agenda's matchen dan meestal niet, en je zou de helft van de wereld moeten rondreizen om hetzelfde resultaat te hebben.

Op dat vlak is dat een enorme return on investment, omdat je een korte tijd heel interessante gesprekken kunt voeren. Die CEO's zijn ook altijd erg goed voorbereid en goed gebriefd. Ze kennen Vlaanderen heel goed, en ze stellen de juiste vragen. Ik ervaar dat die persoonlijke gesprekken een enorme meerwaarde hebben. Dit is veel belangrijker dan het toesturen van documentatie. Ik zeg dit met alle respect voor onze medewerkers, die het voorbereidende werk doen en die mensen ontmoeten. Maar een gesprek met de minister-president – los van mijn persoon – heeft toch een grote meerwaarde.

Ik heb een tijdje terug beslist om een Flanders Room in te richten, waar we omringd kunnen zijn door een aantal mensen: de CEO van FIT, de directeur van Inward Investment, en een beleidsmedewerker inzake internationale handel en investeringen van het Departement Buitenlandse Zaken. Zij maken deel uit van deze delegatie. Ik voer uiteraard alle gesprekken zelf, zodat zij nota's kunnen nemen en desgewenst toelichtingen kunnen geven vanuit hun eigen expertise.

Het zorgt er ook voor dat ik zelf geen nota's moet nemen. Toen ik minister-president werd, ben ik begonnen met het nemen van nota's van elk gesprek, die ik dan aan FIT en Buitenlandse Zaken bezorgde, met het oog op de nodige opvolging. Maar dat was niet gemakkelijk, omdat ik om het halfuur andere mensen ontmoette. Je moest dan heel snel nota's nemen, en zorgen dat dat snel kon worden uitgetikt. Maar die opvolging is wel heel belangrijk. Als je omringd bent door andere mensen, dan biedt dat meer comfort.

Ik heb alle gesprekken in de Flanders Room gevoerd, op één gesprek na, toen er uitdrukkelijk werd gevraagd om in het congrescentrum af te spreken. Het ging om een ontmoeting met twee partijen, en die ontmoeting kon enkel daar plaatsvinden. Ik ben toen ook met veel plezier naar het congrescentrum gegaan om dat gesprek te voeren. Dat gebeurt dan wel in andere omstandigheden: je zit in een lounge, omringd door tientallen andere mensen. Het geeft niet dezelfde privacy en dezelfde mogelijkheden om te praten. Dat was ook een van de redenen om een Flanders Room in te richten.

Het eerste jaar dat ik er was had ik een vaste plaats, maar het tweede jaar gingen we van hot naar her. Je had geen vast lokaal meer. De organisatie van Davos eist dat, als je een lokaal vastlegt, je kan zeggen welke gesprekken je voert op welke dag en op welk tijdstip. Maar die ontmoetingen worden pas de laatste paar weken toegezegd, en je kunt anderhalve maand op voorhand niet zeggen wie je op woensdagmorgen zal spreken om negen uur, om half tien enzovoort. Zo werkt het niet.

Het gevolg is dat ik drie of vier verschillende lokaaltjes had: een lokaal op min twee of min een, een lokaal op de onderste verdieping, of een plek in een lounge of aan de bar. Dan zit je niet comfortabel om zulke gesprekken te voeren. Dat is enkel goed voor toevallige ontmoetingen en losse babbels, die er ook bij horen. Ik stel vast dat CEO's het absoluut geen probleem vinden om naar onze eigen ruimte te komen.

Ik ben uiteraard ook gaan spreken op de 'power reception', die samen met het federaal niveau georganiseerd wordt. Ik spreek daar namens de drie gewesten, omdat Wallonië en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest geen vertegenwoordiging hebben. Ik heb er een erezaak van gemaakt om ook hun troeven elk jaar opnieuw onder de aandacht te brengen. Al laat ik natuurlijk niet na om af en toe te wijzen op de bijzondere troeven die Vlaanderen heeft, zonder daar een steekspel van te maken. Want daar gaat het niet om.

Op die power reception stel ik vast dat er jaar na jaar minder potentiële buitenlandse investeerders aanwezig zijn. Ik denk dat drie vierden landgenoten zijn, en daarnaast zie je vooral buitenlandse bedrijven die al in België actief zijn.

Men slaagt er niet in om andere bedrijven te lokken, en daar is die receptie ook niet de ideale gelegenheid voor. Je voert die diepgaande gesprekken niet op een staande receptie waar 120 mensen aanwezig zijn. Je moet daar echt een apart gesprek over kunnen voeren. Desalniettemin wonen we die receptie met veel plezier bij. Ook de media zijn aanwezig.

We hebben twee soorten contacten. Het gaat ten eerste over contacten met CEO's van buitenlandse bedrijven die al in Vlaanderen actief zijn. We spreken dan over hun wensen en opmerkingen, en hun plannen voor bijkomende investeringen. Ik nodig ze ook uit om samen te werken met onze onderzoekscentra, voor zoverre ze dat nog niet of te weinig doen. Ten tweede gaat het over bedrijven die voor ons in aanmerking te komen om in Vlaanderen te komen investeren. Er zijn dus altijd twee soorten contacten, en dat maakt het wel boeiend.

Ik heb ook een gesprek gehad met de eerste minister van Québec, en met de CEO van de Zuid-Afrikaanse Industrial Development Corporation (IDC). Op de luchthaven had ik een ontmoeting met Simon Birmingham, de minister van buitenlandse handel van Australië. Maar we focussen daar niet op, omdat ik vaststel dat ik in Brussel heel gemakkelijk buitenlandse contacten kan leggen op ministerieel niveau. Ook op buitenlandse missies gaat dat gemakkelijk. Het is veel moeilijker om op zo'n korte tijd zoveel verschillende CEO's te ontmoeten. Ik denk dat we dat goed doen.

U weet dat we vertrokken zijn met heel goede buitenlandse investeringscijfers voor het jaar 2018. Het gaat om 4,24 miljard euro. In de tekst van uw ingediende vraag staat verkeerdelijk 4,42 miljard euro. Dat is dus een klein tikfoutje. Hoe dan ook, uit de cijfers van FIT blijkt dat 1,85 miljard euro daarvan gelinkt is aan gesprekken die ik sinds in 2015 in Davos gevoerd heb. Dat is daarom niet altijd het determinerende gesprek, maar ik ervaar dat die ontmoeting vaak wel degelijk doorslaggevend is. Het gaat om 1,85 miljard euro, 39 projecten en 1265 directe jobs.

Bij de enorme investering van INEOS heb ik vastgesteld dat ons gesprek met de bedrijfsleiding, aan de regeringstafel op mijn kabinet, de doorslag gegeven heeft. Ook de grote baas van INEOS woonde dat gesprek bij; hij was speciaal uit het Verenigd Koninkrijk overgekomen. Tijdens zo'n gesprek kun je heel lang praten, en kun je op alle vragen ingaan. Dat wijst er ook op hoe belangrijk het is om daarmee bezig te zijn. Wat die investering van INEOS betreft, ging het tot in de laatste weken tussen Antwerpen en Rotterdam. Zij boden hun een volledig greenfield aan. Dat was in Antwerpen niet mogelijk, dus het was een beetje puzzelen en zoeken. Maar we hebben dat allemaal goed opgelost.

We focussen dus op de ontmoetingen met bedrijven, en de klemtoon ligt op de troeven die Vlaanderen heeft: we zijn een van de innovatieleiders, met 2,7 procent van ons bnp dat naar onderzoek en ontwikkeling gaat – we gaan binnenkort naar 3 procent. We hebben ook verschillende strategische onderzoekscentra, en we hebben verschillende 'spearhead clusters'. Heel wat buitenlandse bedrijven zijn daar enorm enthousiast over, en ze beseffen dat dat heel belangrijke troeven zijn, naast al onze andere troeven.

Ik blijf herhalen dat ik er, hoe langer hoe meer, van overtuigd ben dat onze investeringen in onderzoek en ontwikkeling een element van verankering zijn, ook voor bedrijven die in buitenlandse handen komen. Het grote voorbeeld is Ablynx, dat voor 3,9 miljard euro in handen van Sanofi gekomen is. Vorig jaar heb ik de topvrouw van Sanofi in Davos ontmoet, en ook dit jaar hebben we elkaar gesproken. Ze uitte opnieuw haar tevredenheid over de samenwerking en over de troeven die we hebben.

Het beslissingscentrum zit nu natuurlijk niet meer bij ons, dat weten we. Als het hier kan blijven, dan is dat des te beter. Maar als Sanofi 3,9 miljard euro biedt, dan weet je dat er in ons land weinig bedrijven zijn die de mogelijkheid hebben om zulke overnames te doen. Maar dan heb je wel nog altijd die troef in handen, ook om nieuwe bedrijven aan te trekken. Ik hoop dat Vlaanderen deze weg blijft volgen. De wereld staat niet stil. In andere landen is men ook bezig met onderzoek en ontwikkeling; dit blijft een heel sterke troef.

Uit de gesprekken die ik voerde met bedrijven die al in Vlaanderen gevestigd zijn, bleek dat er een hele grote tevredenheid heerst. Dat wil ik toch benadrukken.

We hebben heel veel troeven. We hebben hogeschoolde mensen. We hebben meertalige mensen. Voorzitter, daar is daarnet een kanttekening bij gemaakt, maar we worden wel nog altijd zo gepercipieerd. We hebben een goede arbeids-ethiek. We investeren veel in onderzoek en ontwikkeling. We hebben natuurlijk onze logistieke ligging, die fantastisch is. Er zijn ook grote fiscale voordelen voor onderzoek en ontwikkeling. Er is dus een symbiose op dat vlak tussen Vlaanderen en de federale overheid.

Een van die multinationals is tot mijn aangename verwondering zelfs komen zeggen dat wat hen betreft, en ze zitten op veel plaatsen in Europa, Vlaanderen de beste plaats is om te ondernemen. Als zulke lofbetuigingen, die niet moeten, worden gebracht, klinkt dat natuurlijk als muziek in de oren.

Een ander punt dat me bijzonder is opgevallen, is de zeer, zeer grote inzet van multinationale bedrijven voor maatschappelijk verantwoord ondernemen, de bewaking van de keten, de strijd tegen de klimaatverandering. Ze zetten heel sterk in op innovatie, leveren grote inspanningen daarvoor, ook voor de circulaire economie. Dat is gewoon een zaak waar ze mee bezig zijn. Dat is een punt dat me nog meer dan de andere jaren is opgevallen.

Uiteraard is er de brexit. De brexit is een waanzinnige, onwaarschijnlijke bron van onzekerheid, en als er iets is dat bedrijven niet willen, dan is het natuurlijk onzekerheid. We zijn nu allemaal niet aan het luisteren naar het debat in het House of Commons. Ik zou graag horen wat de uitslag is, maar vandaag is, voor de zoveelste keer, een cruciale dag.

Wat uw vijfde vraag betreft, daar heb ik een antwoord op gegeven: 1,85 miljard euro aan investeringen heeft betrekking op ontmoetingen in Davos. Elk jaar wordt daar heel sterk op ingezet, wordt die selectie heel sterk gemaakt om bedrijfsleiders tot in Flanders Room te krijgen, naar mijn aanvoelen ook met goed gevolg, zoals ik zei.

De voorzitter: De heer Vanlouwe heeft het woord.

Karl Vanlouwe (N-VA): Minister-president, dank u wel. Ik denk dat we inderdaad wel kunnen spreken van een succes keer op keer wat die initiatieven betreft van u, van de Vlaamse Regering, uiteraard ondersteund door het Departement Buitenlandse Zaken en Flanders Investment & Trade. U hebt inderdaad een kleine twee weken geleden de cijfers bekendgemaakt. Dat komt inderdaad neer op 4,24 miljard euro aan buitenlandse investeringen die er het voorbije jaar waren.

Ik vind het echter bijzonder interessant dat u ook daadwerkelijk de link kunt leggen met uw aanwezigheid, uw netwerken. Met netwerken is niets verkeerd. We proberen welvaart te brengen, we proberen te doen aan jobcreatie door contacten te leggen met buitenlandse investeerders, met buitenlandse politici, maar in dit geval dan voornamelijk met ondernemingen, om de troeven, de aantrekkelijkheid van Vlaanderen, van onze deelstaat in de kijker te zetten.

Er is dat cijfer van 1,85 miljard euro, met ongeveer 39 heel concrete projecten, dacht ik dat u had gezegd. Die 1,85 miljard euro aan investeringen ingevolge contacten de voorbije jaren in Davos en die 39 heel concrete projecten van investeringen in Vlaanderen kunnen dan toch worden omschreven als een groot succes.

Tegelijk hebt u inderdaad gewezen op de troeven. Ik had eigenlijk nog de aanvullende vraag welke troeven Vlaanderen kan uitspelen, maar u hebt daar eigenlijk al op geantwoord. Er is onze centrale ligging. We hebben sterke havens, zoals Zeebrugge. We hebben uiteraard ook de Noordzeehaven Gent, die samenwerkt met Terneuzen. We hebben uiteraard de haven van Antwerpen. We hebben in Brussel een binnenhaven, die toch ook wel een bepaalde rol speelt. Er zijn inderdaad de fiscale maatregelen, het hoogopgeleid zijn, de meertaligheid, de arbeids-etiek: allemaal zaken waarmee we toch wel kunnen uitpakken in het buitenland.

Minister-president, u hebt heel kort gewezen op de brexit. Ik had daaromtrent toch ook nog een bijkomende vraag. U zegt dat investeerders, ondernemers vooral zekerheid willen. Onzekerheid is eigenlijk het slechtste dat een investeerder kan hebben. Het zal hem ervan weerhouden om ergens investeringen te doen. Kunt u misschien toch nog wat toelichting geven met betrekking tot die brexit? Crisissen zijn uitdagingen: dat is iets dat ik al meerdere keren heb gezegd in het hele brexitdebat. Kunnen we ook geen voordelen halen uit die brexit? Voor alle duidelijkheid, het blijft een slecht verhaal, maar we moeten dan proberen voorbereid te zijn, we moeten klaarstaan en we moeten bekijken of er niet bijkomend Engelse, Britse bedrijven, ondernemingen zijn die nu hun zetel in het Verenigd Koninkrijk, in Londen hebben en naar het vasteland komen. Ik heb al eens een lijstje van dergelijke bedrijven gezien die in ons land, in Brussel dan, hun hoofdzetel hebben geplaatst. Ik ken ze nu niet uit het hoofd. Waren er bij uw netwerking in Flanders Room ook Britse ondernemingen die te kennen hebben gegeven dat ze daadwerkelijk de intentie hebben om naar Vlaanderen te komen wegens de diverse troeven die door u werden aangehaald?

Ten slotte heb ik nog een kleine bijkomende vraag. U hebt meerdere cijfers gegeven. Ik herhaal het: er is die 1,85 miljard euro aan investeringen gebaseerd op contacten in Davos. Zijn er nog bepaalde cijfers die u of de Vlaamse Regering ertoe kunnen brengen om uw economisch beleid, uw investeringsbeleid nog te wijzigen? Kunnen we uit dat succesverhaal misschien nog bijkomende elementen halen om die investeringen ook in de toekomst verder te doen groeien?

De voorzitter: Mevrouw de Bethune heeft het woord.

Sabine de Bethune (CD&V): Voorzitter, minister-president, u spreekt met veel enthousiasme over uw missie naar Davos. Ik zou graag een paar bijkomende vragen naar informatie willen stellen, en ook een bedenking willen formuleren waarop ik graag uw reactie zou weten.

Vlaanderen is een van de weinige regio's die deel uitmaken van dat forum, als ik u goed heb begrepen. U neemt zelfs het woord voor Brussel en Wallonië, waarover ik mij alleen kan verheugen, en u daarin ondersteunen. Dat is een mooi voorbeeld van samenwerking tussen de gewesten, zelfs misschien van samenwerkingsfederalisme, om een mooi woord te gebruiken. Graag zou ik willen weten welke andere regio's daar vertegenwoordigd zijn. Kunt u ook een orde van grootte geven, gewoon voor de transparantie van het beleid, van onze jaarlijkse bijdrage aan dit forum? Misschien heb u het gezegd en heb ik het niet gehoord. Ik begrijp dat er heel veel return is, voor miljarden, maar wat kost onze deelname daaraan? Hoe groot is dus die investering? Ik zal niet vragen hoeveel vliegtuigtickets er waren. Wij zouden daarover een voorstel van resolutie maken in deze commissie, dus daar zal ik niet op terugkomen.

Volgens de meest recente mondiale concurrentie-index van het World Economic Forum is Nederland de zesde meest concurrentiële economie van de wereld. Hebt u er een zicht op wat de positie van Vlaanderen is, of wordt dat voor de regio's misschien niet berekend en moet men naar België verwijzen? Hoe staan we op de ranking van Davos als we daar als regio op zouden staan? Ik vind het goed dat Vlaanderen naar daar gaat, maar worden wij als een van de weinige regio's dan ook meegerekend in hun documenten en statistieken, of moeten we naar de nationale cijfers kijken?

Ik had dan nog een bedenking. Het doet natuurlijk deugd om te horen dat CEO's wereldwijd van mening zijn dat Vlaanderen een goede plaats is om te ondernemen, dat ze merken dat ze hier welkom zijn en een goed klimaat vinden. Ik hoor u dat graag zeggen. Als ik het goed voorheb, hebt u vanuit Davos ook gereageerd op de recente jongerenmarsen, die daar in Davos trouwens ook op de agenda stonden of minstens in de wandelgangen aan de orde waren, zoals overal. *(Opmerkingen van Karl Vanlouwe)*

Wat zegt? U hebt daarnaar verwezen. Dat is zeer terecht.

Heb ik goed gehoord dat u vanuit Davos hebt gezegd dat Vlaanderen die hoge ambitie voorlopig niet ziet zitten, omdat u zich niet wilt engageren tot wat u niet kunt waarmaken? Ik herhaal uit het hoofd wat ik heb opgevangen via de media.

Hoe is die boodschap overgekomen in Davos? Ik zie wereldwijd heel veel belangrijke CEO's en zeer grote bedrijven – om nu van de economische actoren te spreken – zich engageren om de komende jaren beneden de grens van 1,5 graad Celsius te blijven. Ze vragen dat we ons daar met verenigde krachten voor zouden inzetten. Wij vragen dat natuurlijk ook. Dat is ook onze wens. Daartoe moeten we vanaf vandaag de inspanningen vergroten. Dat spreekt voor zich. Alle wetenschappelijke studies tonen aan dat we in Vlaanderen, en uiteraard ook België, niet op de gepaste kruissnelheid zijn. Er moeten dus duidelijk bijkomende inspanningen gebeuren. We zullen de middelen en strategie daartoe moeten vinden.

Het signaal dat u naar onze jeugd hebt uitgezonden, vind ik teleurstellend. Het geeft ons geen moed. In een strijd waarin we alle krachten moeten verzamelen, is het jammer dat wij als politici, beleidsmensen dat perspectief niet kunnen openen. Ik denk dat het wél op zijn plaats zou zijn. Hoe komt dat over op alle economische actoren, de CEO's in het bijzonder, die u daar hebt ontmoet? Ik hoor dat sommige CEO's ook in ons land grote campagnes voeren en zullen voeren. We zullen zien wat er de komende maanden zal gebeuren. Hoe moeten we dat dan interpreteren? Bondskanselier Merkel zou een oproep hebben gedaan aan de industrielanden om hun verantwoordelijkheid inzake het wereldklimaat op te nemen en die bijkomende inspanningen te doen.

We moeten efficiënt zijn en ons beleid heel concreet uitvoeren. Daarin volg ik u volledig. Maar wanneer de nood zich stelt, moeten we ook hogere eisen stellen. Als beleidsmakers zijn we ertoe verplicht tot resultaten te komen.

Ik koppel even terug naar Davos. Ik geloof u wanneer u zegt dat we een goed imago hebben en wil u daarmee gelukwensen. Maar die positieve perceptie zou wel eens heel vlug voorbij kunnen zijn. Want wanneer wij er niet in slagen om bij de voorvechters te zijn in de strijd tegen de klimaatopwarming, vrees ik dat ons positief imago wel eens heel snel naar beneden zou kunnen tuimelen.

De voorzitter: De heer Vanbesien heeft het woord.

Wouter Vanbesien (Groen): Minister, ik heb hierbij twee vragen.

Ten eerste, u bent naar Davos gegaan om economische contacten te leggen en internationale investeringen naar hier te krijgen. Die contacten met de bedrijfsleiders vinden plaats in de Flanders Room, samen met mensen van Flanders Investment & Trade en van Buitenlandse Zaken. Er worden daarvan verslagen gemaakt. Het is een goede zaak dat die dingen transparant op die manier worden opgevolgd. Het blijft niet bij toevallige politieke contacten, die eventueel later verdwijnen, maar het wordt ook in databanken opgenomen, zodat het kan worden opgevolgd.

Mijn vraag is – het zit in het debat dat ik op het Antwerpse niveau heb – of die bedrijfsleiders daar op een of andere manier door worden afgeschrikt of niet? Mij lijkt dit alvast een goede manier van werken. Mijnheer Daems, ik zie u vregend kijken. *(Opmerkingen van Rik Daems)*

Ik verwijs naar het Antwerpse debat, met de Antwerpse verantwoordelijken, met de Antwerpse burgemeester, contacten met bedrijfsleiders kunnen niet zomaar samen met mensen van diensten of ambtenaren gebeuren, omdat dat het informeel karakter schaadt en op die manier een afschrikkingseffect heeft op die bedrijfsleiders. Uit dit verhaal begrijp ik dat het wel op een goede manier kan, aangezien het zeer succesvolle resultaten heeft.

Ten tweede, Davos is inderdaad meer dan enkel een bijeenkomst van bedrijfsleiders en economische machten. Er worden ook wereldproblemen besproken. Zo was onder meer Greta Thunberg daar. Ze zei: 'Ik wil niet dat jullie wanhopen, ik wil dat jullie panikeren'. Daarmee wees ze op de urgentie van het klimaatbeleid dat moet worden gevoerd.

Minister-president, u hebt zelf verwezen naar bedrijfsleiders die vanuit eigen inzichten en motivatie werken rond klimaatoplossingen en circulaire economie. Maar in hoeverre is er ook het beleidsdebat gevoerd – dus niet wat de verantwoordelijkheid is van de bedrijfsleiders en wat van de politici en de wereldleiders – om onder meer ambitieuzer te zijn wat betreft klimaatbeleid en meer maatregelen te nemen? In hoeverre hebt u zich als minister-president in dat debat gemengd?

Rik Daems (Open Vld): De deelname aan Davos in de formule die het forum vandaag kent, is naar mijn inschatting essentieel, niet alleen om te proberen investeringen aan te trekken, maar vaak nog meer om bestaande vestigingen te behouden. Men vergeet dat vaak.

Ik heb een master in 'industrial location and development', een specialisatie om de locatie van een investering te bepalen. Uit alle casestudy's en de praktijk die ik daarin heb opgedaan, blijkt dat het op het laatste ogenblik wel degelijk de CEO is die beslist. Dat persoonlijke contact is essentieel. Vaak gaat dat over irrelevante dingen. Ook daarmee moet je rekening houden. Indertijd was er een klasieke casestudy, van een bandenproducent die drie, vier mogelijke locaties had. Uiteindelijk was het de echtgenote van de CEO die besliste, want de locatie kwam dan op een plaats waar het in de zomer goed weer was. Dat bijna om te lachen, maar soms komt het op zoiets aan.

Ons klimaat is misschien niet meteen het meest voordelige, maar ook de context van Vlaanderen, het goede leven als dusdanig, kan daarin zeker meespelen. Vergis u niet: veel van die grote bedrijfsleiders weten dat wel. Dat persoonlijke contact, op het laatste moment, dat vertrouwen dat je kunt geven, is vaak essentieel in het houden van bepaalde investeringen en ook in het aantrekken ervan. Vanuit de praktijk wilde ik even meegeven dat bijeenkomsten zoals Davos echt wel een enorme meerwaarde hebben wanneer je die goed benadert – en ik denk dat we dat doen.

Men zegt nogal vaak dat bedrijven niet van onzekerheid houden. Maar dat is niet het juiste woord. Bedrijven vragen voorspelbaarheid, dat is iets heel anders. Een bedrijf vraagt: 'Kan ik binnen een bepaalde bandbreedte van zekerheid voorspellen wat er zal komen aan externe elementen die mij zullen beïnvloeden?' Daarover gaat het. In die zin denk ik dat voor de Vlaamse Regering en zelfs voor de Federale Regering – in de hefbomen die zij bezit – die voorspelbaarheid vrij groot is. Dat is ook de reden waarom we vrij goed in de markt liggen.

Minister-president, ik haal dit niet voor het eerst aan: een van de moeilijkheden is dat er heel vaak filters zitten tussen de beslissing op het einde en de voorbereiding van het dossier. Die filters zijn vaak van die grote 'consulting companies'. Want die grote bedrijven kunnen of willen dat natuurlijk niet allemaal zelf doen en besteden dat uit. Uit de praktijk blijft mij bij dat wij als Vlaanderen voor een stuk nog onvoldoende aan boord zijn bij de grote 'consulting companies'. Er is daar echt nog wel werk aan de winkel om een positionering bij die grote 'consulting companies' te versterken. Het is niet zo dat we daar slecht zitten. Maar als men een investeringsbeslissing neemt, in de zeer ruwe zin, dan gaat dat door die filter, vooraleer het op het niveau van bijvoorbeeld een directiecomité komt. Dat element wil ik zeker meegeven.

Ik heb nog twee bijkomende bedenkingen. Eén, in Vlaanderen hebben wij natuurlijk niet alle hefbomen in handen.

Dat is nu eenmaal een van de aspecten waar je je goed rekenschap van moet geven. Als het gaat over export, dan hebben we die hefbomen in grote mate wel in handen. Als het gaat over het aantrekken van investeringen en de economische context, zitten er veel hefbomen federaal: de vennootschapsbelasting, de arbeidswetgeving, noem het allemaal maar op. In die zin denk ik dat, wat ik in de praktijk in het buitenland zie, die samenwerking goed gaat. Alleen stel ik mij de vraag in welke mate er vanuit Vlaanderen misschien een soort pushbeleid kan worden gevoerd om een aantal elementen op regeeringsniveau van al dan niet stabilisering of wijzigen van die federale hefbomen, meer impulsen te geven. Nu gebeurt dat eigenlijk een beetje via een omweg. Dat vind ik te weinig efficiënt.

Een laatste bedenking. U spreekt over Corporate Social Responsibility (CSR) die opgang kent. Ik wil dat niet minimaliseren maar ik wil dat ook niet overschatten. Ik zal misschien vloeken in de kerk, maar wanneer men ziet dat een bedrijf geïnteresseerd is in 'general interest' zal ik het maar noemen, in een soort algemeen belang, in dit geval klimaat, dan is dat omdat de bevolking aan het evolueren is en dat absoluut wil. Dat bedrijf maakt dan de berekening: 'Als ik daar niet in meega, dan gaat mij dat kosten.' In die zin is het wel een positieve evolutie dat dat gebeurt. Het is wel een heel duidelijke aanwijzing dat die evolutie goed zit.

Ik geef er een heel praktisch voorbeeld van. Wanneer je in een hotel komt en je vindt op de spiegel een klevertje waarop staat: 'Denk aan het klimaat. Laat uw handdoek op de grond liggen als hij moet gewassen worden en hang hem op als u hem nog een keer wil gebruiken.' Je denkt toch niet dat je een korting op je rekening krijgt als je die handdoek hebt laten hangen en dat bedrijf minder kosten heeft gehad? Dat betekent dat er een win-win is in enerzijds de gevoeligheid van de mensen voor die thematiek en anderzijds het bedrijf dat daar goed op inspeelt. Dat is een hard voorbeeld maar je moet toch in je achterhoofd houden dat dat in grote mate meespeelt. Het is niet alleen maar de grote overtuiging voor het algemeen belang die speelt, neen, het is die onderstroom die bedrijven duwt om daarin mee te gaan. Er zijn er natuurlijk die het voortouw nemen, en dat is positief wat mij betreft. De politiek moet zeker het voortouw nemen in die dingen, maar dat is een ander verhaal.

Minister-president, dat zijn een aantal bemerkingen die ik in algemene zin wilde meegeven. Mijn eindconclusie is de volgende over gelegenheden zoals het World Economic Forum, wat eigenlijk een private organisatie is, waar een professor gewoon mee begonnen is en dat is helemaal uitgegroeid. Hij heeft dat geweldig goed gedaan want iedereen wil daar nu zijn. Als je daar niet geweest bent, ben je niet echt belangrijk, weet u wel. Dat speelt mee. Minister-president, u bent belangrijk. Bij dezen is dat 'bestätigt', om ook eens een Duits woord te gebruiken. Het is essentieel dat u daar bent en dat u daar die one-on-one-relaties kunt hebben want dat is wat het verschil maakt. Dit waren gewoon bedenkingen, niet noodzakelijk om daar een antwoord op te krijgen, maar die ik gewoon wilde meegeven in dit gesprek.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Ik wil toch op een aantal zaken ingaan, ook wat u gezegd hebt. Wel een kleine nuance met betrekking tot het goede weer: als ik buitenlandse delegaties ontmoet en het is goed weer, dan zeg ik dat het weer een Vlaamse bevoegdheid is, en als het regent, zeg ik dat het helaas een federale bevoegdheid is. *(Opmerkingen van Rik Daems. Gelach)*

Zijn er voordelen aan de brexit? Collega Vanlouwe, er zijn een aantal voordelen in die zin dat FIT op dit ogenblik een tachtigtal leads heeft van bedrijven wereldwijd die nu in het Verenigd Koninkrijk gevestigd zijn, die overwegen om naar het continent te komen en die geen beslissing nemen zolang er onduidelijkheid is over wat zal gebeuren met die brexit. Die maken dus voorwerp uit van opvolging en contacten door FIT. Maar ook als ze die beslissing nemen, komen ze daarom niet naar Vlaanderen. Dat zijn leads die overwegen om naar het continent te komen en waarvan we hopen er een aantal binnen te halen wanneer het zou komen tot een brexit.

Ik heb in alle contacten die ik had in Davos, één bedrijf ontmoet, een zeer groot Brits bedrijf, dat zei dat het jobs zou verschuiven vanuit het Verenigd Koninkrijk naar vestigingen in Vlaanderen. Dat was nu al beslist. Maar dat ging niet over een nieuwe investering of over een grote verschuiving.

Kunnen we nog meer doen voor het aantrekken van investeringen? Ik sta open voor alle suggesties. Als we op nog meer plaatsen wereldwijd actief zouden zijn – we zijn nu op ongeveer honderd plaatsen actief – dan ga je ongetwijfeld nog meer potentiële investeerders ontmoeten en aantrekken.

Wat wij wel heel goed doen en wat ik wil beklemtonen, is het begeleiden van die mensen vanaf het begin tot het einde. U hebt terecht gewezen op de grote rol van consultants. FIT heeft ook op geregelde basis contact met die consultants, die ook veel leren van ons natuurlijk. Wij hebben een welkomteam. Dat wordt telkens uitgespeeld bij die bedrijven. Als ze nog maar overwegen om te investeren, begeleiden we ze al, ook al komt daar niets van. Als ze die beslissing nemen, dan is er begeleiding tot op het einde, tot en met het verkrijgen van de vergunning, en tot na de vergunning is er nazorg. Dat is een van onze hele, hele grote troeven. Ik kan u zeggen dat INEOS bijzonder tevreden was, ook over het welkomteam van FIT. Zij hebben geen beroep gedaan op consultants, zij hebben dat zelf gedaan met hun eigen staf. Dat was een uitgebreide staf die bij mij aan de regeringstafel zat.

Het welkomteam geeft niet alleen uitleg bij de Vlaamse maar ook bij alle federale implicaties: fiscale wetgeving, vennootschapsbelasting enzovoort. Ik wil niet opscheppen, maar ik denk dat we al heel veel in lijn gebracht hebben met FIT om ervoor te zorgen dat we daar op de best mogelijke manier mee omgaan. Maar het kan natuurlijk altijd beter. Niets is perfect, hoewel FIT een enorm grote tevredenheidsscore krijgt bij bedrijven. Er is geen enkele overheidsinstelling die

dat cijfer haalt. Als we op nog meer plaatsen aanwezig zouden kunnen zijn, dan zou dat nog helpen. We hebben bijvoorbeeld de technologieattachés die bijzonder goed werk doen. We hebben er nu vier wereldwijd, bijvoorbeeld in Silicon Valley. Het is belangrijk dat je daar echt specialisten hebt die daar echte gesprekken kunnen voeren, niet alleen commercieel maar ook op technisch niveau.

Dat zit wat ons betreft goed. Ik moet zeggen dat andere deelstaten maar ook andere landen vaak niet dergelijke grote doordachte beleidsmaatregelen hebben als die wij hebben. Ik heb de nieuwe premier van Québec ontmoet. Hij zei dat ze op heel veel plaatsen in het buitenland aanwezig zijn. Québec zit met zijn diplomatieke vertegenwoordiging op nog meer plaatsen dan Vlaanderen maar zet veel minder in op die economische activiteiten. Dat was zijn boodschap. Het is een voormalig ondernemer. Zijn conclusie was, ook na kennismaking met ons, dat hij daar meer werk van zal maken.

Collega de Bethune en collega Vanbesien, over klimaat: het thema was de globalisatie. Mijn speech ging ook over globalisatie 4.0. Uiteraard zijn er ook klimaat-activisten geweest en is dat voorwerp geweest van discussie, zoals elk jaar, ook in een aantal seminars. Maar ik zeg u: ik was niet gevraagd in een panel en ik heb echt de focus gelegd op datgene wat mijn hoofdtaak is daar, namelijk gaan spreken met de twee soorten bedrijfsleiders van bedrijven, bedrijven die er al zijn, over retentie van die bedrijven, ook heel belangrijk, en het aantrekken van nieuwe bedrijven. Ik weet ook dat ze er achteraf op terugkomen als ze mensen van FIT ontmoeten en zeggen: 'We hebben nog eens een gesprek gehad met de minister-president.' Het gaat niet over mijn persoon, het is om het even wie die minister-president is. Maar dit is belangrijk. Zeker als de CEO van een multinational, met omzetten van hier tot ginder, een gesprek krijgt met de regerings-leider, dan is dat belangrijk. Ik doe niets af van de waarde van FIT, integendeel, of van andere mensen, want zonder hen zou het helemaal niet lukken. Maar de vaak initiële gesprekken of laatste gesprekken zijn belangrijk. Met INEOS ben ik ervan overtuigd dat de gesprekken op die ene dag, 10 september denk ik, decisief geweest zijn.

Wij betalen daarvoor 53.000 euro lidgeld, als ik het goed heb. Wij betalen zoals een bedrijf. Vlaanderen is daar indertijd bij gegaan als een bedrijf. Toen was het nog mogelijk. Québec is daar ook als een bedrijf. Bij mijn weten mag geen enkele andere deelstaat daar binnen. Je kunt gewoon niet binnen in het congrescentrum. Ze laten er ook geen nieuwe meer toe.

Ik weet dat Wallonië onder Magnette er niet naartoe wou gaan, maar dat Willy Borsu er graag naartoe zou gaan. Hij heeft me erover aangesproken. Ik heb hem het allerbeste gewenst want hij heeft er een heel andere kijk op dan zijn voorganger. Ik heb vastgesteld dat het hem niet gelukt is want hij was er niet. Mijn punt is dat in lengte van jaren, tenzij Davos plots een steile duik zou maken, wij daar aanwezig moeten blijven, gewoon omdat de opportuniteit zo groot is. Ik blijf erbij dat de totale kostprijs zeer gering is in functie van de output. Het is ook zeer intens: drie volle dagen niets anders doen dan telkens opnieuw met andere mensen, andere bedrijven, andere continenten in gesprek gaan. De input-output is zeer groot. Ik hoop dat er geen misplaatste discussie over ontstaat want het is echt wel zeer belangrijk.

Wat de rankings betreft, zijn het de deelnemende staten die gelden maar het World Economic Forum maakt bijvoorbeeld wel studies over de kwaliteit van onderwijs. De laatste ranking was dat Vlaanderen wereldwijd – als ik het goed heb – in hun ranking tweede staat voor 'mathematics' en derde in 'science'. Wij worden wel apart als Vlaanderen bekeken omdat ze weten, net zoals de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO), dat je moet kijken naar de deelstaten en niet naar België als dusdanig.

Ik weet niet waar u op alludeert, maar ik heb daar geen jongeren over het klimaat ontmoet. Ik heb ze al zeker niet te woord gestaan of van antwoord gediend. Ik heb er ook geen enkele uitspraak over gedaan. Wat is gebeurd, is dat een delegatie van die jonge mensen is ontvangen door een delegatie van de Vlaamse Regering: collega Homans, collega Schauvliege en collega Peeters. Ikzelf heb geen contact gehad. We gaan er morgen een debat over voeren.

Nog eens, er is een groot verschil tussen ambities en maatregelen. Ik begrijp dat u verwijst naar de uitspraken van bondskanselier Merkel. De CO₂-uitstoot van Duitsland is enorm gestegen sinds de sluiting van de kerncentrales. Ze sluiten nu hun eigen steenkoolmijnen maar ze blijven wel op die manier elektriciteit maken. Ze importeren ze nu. Je moet daar rekening mee houden. Het was Duitsland dat zich heeft verzet tegen de verstrenging tot 40 procent reductie van de CO₂-uitstoot van de wagens en contact heeft opgenomen met premier Michel om ons op één lijn te krijgen. Wij wilden wel meegaan in die 40 procent reductie. Transport is een van de grootste factoren van CO₂-uitstoot. Je moet dus een zeer groot onderscheid maakt tussen ambities formuleren en maatregelen nemen.

Duitsland heeft enorm veel alternatieve energie, dat is waar. Ze hebben ook heel veel ruimte en ze hebben er heel veel in geïnvesteerd. Ik ken het procent groene hernieuwbare energie versus fossiele energie niet in Duitsland maar ik weet dat het enorm hoog is. Met de sluiting van de kerncentrales stijgt dat aandeel van fossiele energie enorm.

In Duitsland is de lobby van de auto-industrie zo groot dat het heeft 'afgeremd op de vier wielen', om die uitdrukking eens te gebruiken, en Frankrijk op één lijn heeft gekregen. Ze wilden maximaal tot 30 procent gaan en de rest van de Europese Unie wou 40 procent. Het is uiteindelijk 35 procent geworden, denk ik, als compromis. Ik wil dus niets afdoen van de goede intenties en van de grote ambities van Angela Merkel. Ik weet dat ze het menen, maar waar het vooral op aankomt, zijn doordachte maatregelen.

Er is gewezen op de invloed van de publieke opinie en van de samenleving, maar het is al jaren, ook in Vlaanderen, dat ik bedrijfsleiders tegenkom die daarmee bezig zijn en die het als een prioriteit zien. Ik heb in Davos bedrijven gehoord die over circulariteit enorm boeiende dingen zijn komen zeggen, waar mijn ogen van opengingen, ook uit industriële sectoren waarvan je het niet zou verwachten. Het is geen pose, het is omdat die mensen ook maatschappelijke verantwoordelijkheid opnemen en nastreven wat wij voor ogen hebben: duurzame groei gecombineerd met een koolstofarme samenleving.

Er zijn bepaalde uitspraken gedaan, ook door jonge betogers, om de chemische industrie in Antwerpen te sluiten. Wel, ik wil dat dus niet doen. We hebben een 'state of the art', de best presterende van heel de wereld. Sluit je ze hier, dan gaat ze naar China of Zuidoost-Azië waar de normen veel soepeler zijn en dan heeft de wereld niets gewonnen. Ze zijn bezig met hele mooie projecten af te leggen. Ik voel het bij veel van die bedrijven niet aan als een pose of een druk om mee te zijn, maar echt wel als doorleefd. Ook bij mijn vele bezoeken aan Vlaamse bedrijven zie ik dat dit al heel lang een thema is. Maar we gaan dus morgen het debat voeren.

Deelname is inderdaad essentieel. Persoonlijke contacten zijn heel belangrijk.

Een aantal hefbomen hebben we niet in handen. Als je het hebt over logistieke bedrijven, dan weten ze dat de nacht in Vlaanderen om 20 uur begint, in Nederland om middernacht en in Duitsland om middernacht. De mensen van Schoenen Torfs hebben de vakbonden bij elkaar geroepen en gezegd dat men akkoord moest gaan met die regeling of dat men anders weg zou gaan. Ze zijn dus wel akkoord gegaan, maar je moet een 'level playing field' hebben. Dat is belangrijk.

Ik ga me niet uitspreken over de manier waarop de burgemeester van Antwerpen persoonlijke contacten heeft. Er zijn ook bedrijfsleiders die met Vlaamse ministers persoonlijk contact willen hebben. Of ik in Davos die gesprekken alleen voer of met anderen erbij, maakt voor mij geen verschil. Ook de mensen die bij mij zijn, zijn gebonden door vertrouwelijkheid. Ze moeten zorgen dat er niets naar buiten gaat, zeker met beursgenoteerde bedrijven. Ik was zo ontevreden dat er over de mogelijke Ineos-vestiging al iets was uitgelekt in de media vooraleer er een beslissing was genomen. Dat kan dodelijk zijn. Er zijn voorbeelden uit het verleden.

Er zijn ook politici die hiermee naar buiten zijn gekomen op momenten dat dit niet zeker was, met alle gevolgen van dien.

Mijnheer Vanlouwe, wat Wallonië en Brussel betreft, gaat het niet om samenwerkingsfederalisme. Dat is gewoon 'courtesy' van mijnentwege. Ik bel en vraag welke klemtonen zij willen leggen. Ik heb de ministers-presidenten van andere deelstaten op fora namens de drie deelstaten horen spreken zonder een woord over Vlaanderen te zeggen. Ik moet op dat vlak van niemand lessen krijgen, maar ik neem niet aan dat dit uw bedoeling was. Ik vind het een zaak van beleefdheid. Indien ik weet dat iemand niet aanwezig kan zijn, wil ik daar ook zijn troeven voor een internationaal publiek etaleren.

Ik hoop trouwens op een meer internationaal publiek. Ik zie elk jaar dat er meer Belgische bedrijven aanwezig zijn tijdens de Belgian Power Reception, wat vroeger een lunch was. Dat is natuurlijk plezant, maar eigenlijk zou ik liever zien dat er wat meer buitenlanders aanwezig zouden zijn.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.